Улуус дьаһалтатын сыллааҕы үлэтин отчуота 2

"Кынат" 3

"Виктор Цой тыыннаах!"

Хардыы

Ыччат баланнаата 4 5

ЭГЭЛГЭ 7

Саҥа дьыллы хайдах көрсүөххэ?

Чурапчыга күн тахсар!

САҤА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

2008 сыл Ахсынньы 6 күнэ Субуота №№ 164-165 (9915-9916)

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

КЫРЫА КЫҺЫН КЭЛБИТИНЭН!

Редактор колонката

УЛУУСПУТ ХАҺЫАТЫГАР СУРУТУН!

Сылбыт түмүктэнэрэ чуҥаһаата, ону кытта 2009 сыл бастакы аҥарыгар "Саҥа олох" хаһыакка суруттуу эмиэ түмүктэнэрэ кэллэ. Суруттуу бүтэнник болдьоҕо ахсынньы 25 күнэ буоларын өссө бириидэ саналабыт. Суруттуу почта бары отделениеларыгар уонна "Саҥа олох" хаһыат редакциятыгар ыытыллар. Ону таһынан дьиэҥэ уонна тэриллэлэргэ агены ыҥыран суруттарыаххытын сөп.

Суруттуу хампаанньатын быйылгы үлэтин ырытар буоллахха, көрдөрүү наһаа үчүгэйдэ суох. Нэһилиэктэрбит суруттуу былырыыҥҥы сыыһыларатыгар ыраарыллан тийиэ илиэктэрэ хоюллоохтоох. Ол курдук, почта отделениеларыгар хартыына маннык:

Одьулуун – 34 экземпляр. Былырыын 91 эте,

Дириҥ – 51, былырыын – 154,

Туора Күөл – 29, былырыын – 67,

Үһүн Күөл – 23, былырыын – 68,

Килэҥнэ – 28, былырыын – 56,

Мыҥдаайы – 34, былырыын – 113,

Маралаайы – 39, былырыын – 67,

Чыаппара – 30, былырыын – 57,

Харбала 1 – 23, былырыын – 100,

Харбала 2 – 33, былырыын – 62,

Телэй – 17, былырыын – 33.

Чурапчы сэлиэнньэтигэр тэриллэр ылсан суруттуону тэрийиэхтэрин саада. Дьон үлэҕэ кыһарыйтаран, суруттуу болдьоҕуттан хойутаан хаалара баар суол. Оҥоҥ почта эбэтэр редакция агеннарын ыҥыран, бүтүн тэриллэнэн суруттуону тэрийиэхтэх сөп.

"Саҥа олох" хаһыат биир сиргэ турбат. Ахсынньы бастаны күнүттэн субуотатаары нүөмэри аҕыс балаһаанан, аврачаллыҥ ыытыллыбыт сойбот соҕуннаах, интэриэннэй кэпсээннээх, ыччакка аналлаах балаһалардаах хаһыаты бэлэх уунабыт. Аны аһыллы сыл бастакы аҥарыгар суруйтарбыт улуус кинин олохтоохторутар "Саҥа олох" телевизоры уонна уонтан тахса атын бириистэри лотерея быһыытынан оҥоһуохтор. Нэһилиэктэртэн үс бастыҥ суруттуулаах нэһилиэккэ DVD уонна атын бириистэр оонньоноохтара. Ону таһынан "Саҥа олох" хаһыат суруттуутугар бастаабыт нэһилиэк дьаһалтатыгар сыл аҥарыгар биллэриллэргэ 50 бырыһыаннаах чэпчэтии оҥоһуллуоҕа.

Убаастабыллаах улууспут олохтоохторо, хаалбыт күннэргэ "Саҥа олох" хаһыакка суруйтараргa ыҥырабыт. Элбэх сиппэт, туһалаах улуускут "Саҥа олох" хаһыатыттан аҕаан билиэххит, олохххутугар, үлэҕутугар туһанан барыы өттүнэн ситиһиилээх дьон буолуоххут.

АЗАХАРОВ,
"Саҥа олох" РИХ ГУ
редактор-директора.

ЧӨЛ ОЛОҔУ ҮРДҮКТҮК ТУТАН

Улууспутуттар нэһилиэктиин күрэхтэһии сыллата ыытыллар. Ахсынньы 3 күнүгэр Дьиэ кэргэн сылынан "Дорообой нэһилиэк" диэн быыстапка тэриллибит.

Уонна нэһилиэк дойдутун араас өттүттэн арыйар, дьонун-сэргэтин туһунан сэһэргэтиэстендэлэрин дьиэ-сэрэ уонна дьүүллүүр сүбэ ыанабылыгар таһаардар. Хас биирдии нэһилиэк ох курдук өстөкөн калбит. Сарыарда эрдэттэн улууспут дьаһалтатын дьиэтигэр дьон-сэргэ тоҕуоруһа мүһүлүнэ. Араас дьүрүскэн сүүрүүлэх, хаартыскыланыах, мунчаарадыланыах мунчук иилэх оҥорбут кинигэни туран кабистэ. Салгыы нэһилиэктэргэн үлэлэрин-хамнастарын туһунан истиэххэйбит.

Бахсытааҕы "Сылгычаан" үһүйээн ниитэччитэ Х.И.Шелонова:

– Биһиги үһүйээммытыгар 38 оҕо түөрт бөлүүхүнэн сылдьар. "Дьаргэлэй" диэн спортивнай секциилэахтыт. Улуустааҕы "Кудунчук" күрэхкэ ыытаммыт бастыҥ, иккис миэстэ буолбуталыт. Саас, күүн айылҕа тахсан сүүрэн-көтөн оонньоон кэпсэбит. Маны таһынан ниитилэхчиларбыт үһүйээммыт ирдэнэн ыытыллар. "Сылгычаан ааҕыыларыгар" чөл олоҕу көҥүлэһиигэ дакылаат ааҕаллар. "Чөмчүк саас" диэн тэрилгэлэр бэйиэрэ тэрийэн ыытар дьаһаллаахтар.

Чакыр нэһилиэгин спортивнай инструктора Ю.Н.Николаев:

– Биһиги нэһилиэктитигэр 2000 сыллаахха "Үтүө дьыала" чэрчитинэн спортивнай саала тутуллан, дьоммут-сэргэбит чөл олоҕу тутуһара, спордунан дьарыктанара албэтэ. Быйыллыттан түөрт спортивнай инструктор мэктэтэ тахсан, туоллаларынан арахсан үлэлэбит. Спортивнай саалабыт хаба күнү быһа аһаҕас, күүһүн араас секция буолар, оттон хаһаһын оруттуттан кыраҕыйыгар 'тийиэ' кэлэн дьарыктаналлар. Бу сылга биһиги улуус аатыттан "Күүлэй" республикаааҕы күрэхкэ ыытан кэллибит. Ити нэһилиэктит бастакы холонуута. Инникэтин маннык күрэхтэһиилэргэ кыайардыы бэлэмнэнэн барыахпыт.

Ыраахтан уота-күөһэ киһини утуйар, ону аһаан саҥарар стендалаах Мугудай нэһилиэгин дьонун кытта билсиэхпит.

Дьаһалта специалиһа В.И.Шерикова:

– Быыстапкабыт, көрөргут курдук, аныгыллы технологиянан оҥоһуллуна. Уоттаах уонна саҥарар тэриллэх. Оттон стендэ атахтарын сахалыы ойуулаан-мандардаан И.В.Мохначевскай оҥорбут. Нэһилиэктит спортивнай олоҕуттан кыратык быһа тардан кэпсэтэххэ, биһиэхэ федерация сэбиэтэ бэлэх хайыһаннан үлэлиир. Спорт араас көрүнэрин хабан дьарыктанабыт. Биһиги биир киэн туттуубутунан "Орленок" патриотическай кулуун буолар. РФ физкультураҕа уонна спорка туйгуна И.С.Захаров тэрийэн, ону дойдутун таптыырга, харыстыырга анаан сахтыт кыыма буолар. Кини аатынан ыытыллар күрэх мэлдьи ыытыллар. Улууспут сүүмэрдэммит хамаандатыгар спорт араас көрүнэриттэр биһиги нэһилиэктититтэн 14 киһи баар. Соторутааҕыта инбалиттэр декаталарыгар ыытылыбыт спартакиадаҕа 7 киһи баран 12 мэтээлгэ кэллэ. Манна даҕаан эттэххэ, оруорбут Егор Скрябин туустуута, Рена Ноговицына дуобакка чаҥыкай ситиһиилэрдэхтэр. Араас дьаһалларга олохтоохтор туора туран хаалбыттар, көхтөөхтүк кытталлар.

Кытаанах нэһилиэгин дьаһалтатын кылаабынай специалиһа Е.П.Скрябина:

– Быйыл спортивнай саалабытын өрөмүөннэтибит, оскуолаҕа оҕо площадката тутулунна. Оҥоҥ нэһилиэктит дьоно саҥалыы тыыннаммыт саалаҕа кэлэн дьарыктаналлар. Спортивнай инструкторбут И.И. Игнатьев таһаарылаахтык үлэлиин-хамсыы сылдьар. Кытаанах уруккуттан спортивнай нэһилиэк аатын сүгэр. Инникэтин да бастыҥнар кэккэлэриттэр сылдьарга кыһаллыахпыт.

Республикабыт спорт комитетын председателин солбуйааччы Н.А.Колодко быыстапканы көрөн сэрэхэтэ, барыы нэһилиэктэргэ ситиһиини баҕарда уонна хас биирдии дьаһалта дьонун чөл олоххо көҥүлүөхтээх, чэгиэн-чэбдик буоларга дьулуһуохтаах диэн тоһоҕолоон этта.

Маннык быыстапкалар бу күнүнэн эрэ мунурдаммакка, нэһилиэктэргэ туралларга эбиэт буоллар, дьоммут-сэргэбит туһунан эйэҕэс билиэ-көрүү, үтүө холбур онтостуо этибит.

Аграфена КУЗЬМИНА.

2008 сыл – Дьиэ кэргэн сыла

УЛУУС БАҺЫЛЫГЫН ОТЧУОТУТТАН

Чурапчы улууһугар 2008 сыл сэтиннэн 1 күнүнэҕи туруттан 20628 киһи олорор. Нэһилиэнньэ ити кэмҥэ 154 киһинэн үүнэ. Ол эрэдэ үүнүү тэтимэ ааспыт сыл ити кэмиттэҕи көрдөрүүтүттэн нэмиһах. Саҥа төрөөбүт оҕо ахсаана 302 буолла (ааспыт сыл туһаннаах кэмиттэр 330 этэ).

Атыылаһыы розничнай эргиирэ улууска 618412 тыһ. солк. таҥнэста, үүнүү тэтимэ 113,7 % буолла. Биир киһиэхэ тиксэр розничнай эргиир 30614,5 солк. таҕыста.

Нэһилиэнньэҕэ төлөбүрдэх оҥоһуу оҥоруу 10 ый түмүгүнэн 146428,1 тыһ. солк. тэҥнэстэ (былырыҥҥы туһаннаах кэмтэн үүнүү 118,5 %), биирдэ киһиэхэ тиксэриэн 7248,9 солк. буолла.

Экономика бары хайысхаларыгар бөдөҥ уонна орто тэриллэриллэр 90,6 тыһ. тонна таһаҕас таһылынна, 6690,7 тыһ. тонна км грузооборот оҥоһулунна (былырыҥҥы кэмтэн үүнүү 108,6%). Бу салааҕа сорох нэһилиэннэлэрдэх туунналарга гравийынан толгоомит суол суоҕа сүрүн мөҥөйөөн буолла. Бахсы, Арыылаах, Кытаанах, Чакыр, Соловьев, о. д. а. бөҕүөлэктэригэр саас суол алдьанньыгын кэмиэр айан суола олох мөлтөх туруктаах.

Улуус бөдөҥ уонна орто тэриллэрин кредиторскай иэстэрэ 146,35 мил. солк., дебиторскай иэстэрэ 76,24 мил. солк. тэҥнэстэ.

Улуус госстатистикатын официальнай көрдөрүүтүнэн, 10 ый түмүгүнэн хамнаһы төлөөһүнтэ нэ суоҕа баллаҕэкэр. Бюджетнай, бөдөҥуонна орто тэриллэр үлэһиттэрин ыйдааҥы орто хамнастара ааҕыллыытынан 12456 солк. буолла. Ити ааспыт сыл туһаннаах кэмиэҕэр 2988,2 солк. үрдүк. Бөдөҥ уонна орто тэриллэрэ 6036 киһи үлэлиэр, эти былырыҥыттан 194-нэн эбэх.

Салаалардан:

- Тыа хаһаайыстыбатын тэриллэриэр – 110 киһи (хамнас ортотунан 7275,1 солк.);
- Аҥы-уулу оҥоруута – 180 киһи (9746,3 солк.);
- Маһы тантастаһын – 20 (11163,4 солк.);
- Полиграфия – 22 (9021,9 солк.);
- Тепловой энергияны оҥоруу – 375 (8980,6 солк.);
- Атыы-эргиэн – 369 (10462,3 солк.);
- Транспорт – 152 (7464,9 солк.);
- Сябоос – 55 (18631,6 солк.);
- Финансовай үлэ – 73 (34117,0 солк.);
- Государственнай управление – 410 (19012,5 солк.);
- Үөрэх – 2969 (12121,1 солк.);
- Культура – 190 (8740,5 солк.).

ТЫА ХАҺААЙЫСТЫБАТА

Улуус экономикатыгар тыа хаһаайыстыбатынан дьаһыктаныы сүрүн миэстэни ылар. Республикаҕа тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыҥа Чурапчы иннинэ иҥэр улуустар ахсаныыларыгар киирэр. Улууска 17 нэһилиэк, 8 производственнай участок баар, итиннэ 20 тыһ. тахса киһи олорор. 4 нэһилиэккэ 1000-тан тахсалыы киһи баар. Тыа хаһаайыстыбатыгар аналлаах сир 51 356 гектар, ол иҥэр 6,3 % бааһына, 42,1 % оттуур сир, 52 % мэчиирэ сир баар.

Биллэрэ тыа хаһаайыстыбатынан иккэ улахан – "Чыаппара" ТХПК (тыа хаһаайыстыбатын бородуукуоталарын оҥоруу, ыалы иитии, сылгыны иитии), "Мыҥдаҕайы" ТХПК (тыа хаһаайыстыбатын бородуукуотата, сылгыны иитии, бааһынаан дьаһыктаныы), үс орто – "Туора-Күөл" ТХПК (сылгы иитиитэ), "Сардаана" ТХПК (тыа хаһаайыстыбата), "Бараммат" ТХПК (сылгы иитиитэ), 276 бааһынай хаһаайыстыба, 1200-тэн тахса бааһынай ыаллар, тыа хаһаайыстыбатын бородуукуотын переработкалаһыынынан "Чурапчы" ТХПК, "Маарыччаан" потребобщество, тыа хаһаайыстыбатын тэриллэрин хааччайыыга "Сельхозтехснаб" ХЭО, заправкальнай станциялар, "Чурапчытаабы МТС" ААО, "Мелиоратор" ААО, "Саарба" ХЭО, ветеринарнай управление дьаһыктаналлар. 2006–2007 сс. 15 нэһилиэктээҕи кредитнэй кооперативтар, 2007–2008 сс. 10 хааччыгаах (обслуживающай) кооперативтар тэриллибиллэр.

Нэһилиэктээҕи кооперативтар көрдөрүүлэрэ:

- Пайщик ахсаана – 2391;
- Эбэһоотолинэй пай ахсаана – 3001;
- Эбии пай ахсаана – 179;
- Эбэһээтэлинэй пай киллэрилиннэ – 2448,2 тыһ. солк;
- Эбии пай киллэрилиннэ – 225,1 тыһ. солк.;
- Киирии уонна членскэй усуноостар – 521,1 тыһ.солк.; софинансирование 4529,8 тыһ. солк. ылылынна, ол иҥэр:
- 2006 с. ТХПК тэрийиитигэр – 3418,4 тыһ. солк.;
- 2007 с. ТХПК тэрийиитигэр – 933,4 тыһ. солк.;
- 2008 с. ТХПК тэрийиитигэр – 178,0 тыһ. солк.;

2008 сыл 10 ыйын түмүгүнэн барыта 12851 тыһ. солк. бөҕөлөнө, ол иҥэр:

- Чаанынай хаһаайыстыбаларга – 11411,0 тыһ. солк.;
- Бааһынай хаһаайыстыбаларга – 141,0 тыһ. солк.;
- ТХПК-ларга – 354 тыһ. солк.

10 ый түмүгүнэн "Россельхозбанк" ААО, "Алмазэргиэнбанк", "Сбербанк" иэнгэ 34 мил. 750 тыһ. солк. кредит суоҕу, сылгы, техника атыылаһыллыбыт, тутуута бэриллибэт.

"Тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыы" национальнай бырайыагын олохтоох киллэриигэ 19 сайылык, ол иҥэр отчуоттуур сылга Одьулуунтан уонна Хадаарга киллэриллиннилэр. Бахсы уонна Кытаанах нэһилиэктэригэр тутуллаллара былааннаах. Улуус үрдүнэн 33444 ыраах суоҕу, ол иҥэр 11042 ыраах баар. Ити былырыҥыттан туһаннаах кэмнээҕэр1767 төбөнөн эбэх. Сылгы ахсаана 18463 буолла, ити 2300 төбөнөн эбэх. Оттуоттуур кэмиэ кытыр ахсаана 9866 төбө буолла, ити былырыҥыттааҕар 740-нан аҕыйах. Үүтү валовай ыаһын 15911,1 тоннаҕа тиийбит, сылдьаҥы быдаан 90,0 % туолла. Эт сатыныы 1 күнүнэҕи туруттан 2197,7 тонна соҕотоҕолаппыт. Ити былырыҥыттан таҥыстан 2,7 төгүл улахан.

ОДЬКХ, ТУТУУ, ЭНЕРГЕТИКА

Капитальнай тутуута 2008 сылга улууска быланнан 21 объект киирбита. Республикатааҕы инвестиционнай программаҕа уонна "АЛРОСА"АК үбүлөһиннэригэр 12 объект киллэриллибиттэрэ: 450 миэстэлээх Одьулуунааҥы оскуола-лицей, Культура уонна дукуобунас кинэ, Дириҥнээҕи спортивнай комплекс, 36 квартиралаах олорор дьиэ, Сыланнаааҥы квартальнай котельнай о. д. а. "Мин Сахам сирэ – XXI-с үйэҕэ" хамсаһыныынан 5 объект, хаһаайыстыбаннай ньымаран 4 объект тутулла сылдьаллар.

2009–2012 сылларга республикатааҕы инвестиционнай программаҕа ЧРОСИО үөрэнэр корпуһун, Сыланг уонна Хадаар оскуолаларын, Чурапчы сэлиэнньэтигэр баһаарынай чаас дьиэтин о. д. а. объектар тутуулларын киллэртэриигэ үлэ ыытыллар.

Халаан уутуттан көмүскэниигэ Тыа хаһаайыстыбатын министерствотын "Мелиоводхоз" управлениетын үбүлөһиннэрэ 2 мил. 282 тыһ.солк. үлэ ыытылынна. Генподрядчыбынан "Мелиоратор" ААО үлэлиэн, Хачыкаатан 500 кубометр бутовай таабы уонна 1500 кубометр гравийы туһаннаах объектарга тастылар. Хаарыы үөскүүрүн сөптөөх сирдэргэ хаары кутуохтэрэ, муосталар алдьаныыларыттан сэрэтии үлэлэр ыытыллыбыттара. Федеральнай суолтан ыраах баар нэһилиэктэргэ 5 ыйдаах бородуукта саппааһа тиэллибитэ. Мырыла, Арыылаах нэһилиэктэригэр уматык (солярка), эмп суол алдьаныан иннинэ тиэллибитэ. Мырыла-Хатылы суолугар Таатта муостата, Туолума муостата, саппаас поттоокай муоста оҥоһуллубуттара.

Сайын суол оҥоһуутугар үлэлэр ыытылыннылар. "Дорстрой" ХЭО 1 км суолу капитальнайдык оҥордо. Улуус кинигэр Ойуунускай, Октябрьскай, Ленин аатынан уулуссалар капитальнайдык, бөҕүөлэктэр суоллара өрмүөнинэннилэр. Кытаанах-Арыылаах суолугар быстах өрөөгүн ыытылынна.

Быйылгы кыстыкка котельнайдар кэмиэгэ үлэлэппиттэр. Хатылы кэбин котельнайыгар, Ньидьилигэ саҥа оҕохторунан хааччыллыннылар.

ҮӨРЭХТЭЭҺИН

Үөрэх салаатыгар улууска 26 оскуолаҕа киирэн иннинэҕи саастаах оҕолор тэриллэлэрэ, 26 оскуола, 1 государственнай үөрэх тэриллэтэ (ЧРОСИО) үлэлиллэр. 2007-2008 сс. үөрэх дьылыгар икки пилотнай оскуолаҕа (Сыланг, Чурапчы начальнай) эссе 8 оскуола эбиллиннэ:Амма, Мугудай, Одьулуун, Алаҕар, Чурапчы икки орто, Болтоҥо оскуолалара, улуустааҕы гимназия.

Детсадтарга 1500 оҕо сылдьар. Улуус үрдүнэн 302 кылаас-комплекка 4260 оҕо үөрэнэр. 2008 сылга 507 үөрэнээччи аттестат ылбыттыттан 6 кыһыл, 15 үрүҥ көмүс мэтээлинэн бүтэрдиллэр. Улуус үрдүнэн үөрэҕи ситиһии 99,9 %, хаачыстыбаҕа үөрэнии 53,1 буолан, ааспыт сыллаҕар хаачыстыбаннай көрдөрүү 1,4 % улаатта. Оскуоланы бүтэрбиттэртэн 62 % үрдүк үөрэххэ, 34 % орто анал үөрэххэ киирдиллэр.

Эбии үөрэхтээһин тэриллэрэ бары сайдыыга программалаахтар:

- "Үөрүү" оҕо айар кинэ (дир. С. В. Тобохов) 4 хайысханан үлэлиэр: художественнай-прикладной, художественнай-эстетическэй, культурологическай, техническэй;
- Учебнай-производственнай комбинакка (дир. Г. Г. Монастырев): ис, столярнай, парикмахер.
- Оҕо-спортивнай оскуолата (дир. С. С. Морфунов): остуол теннис, волейбол, бокс, хайыһар, буулдьаннан ыты.

Бары спортивнай дьаһаллар Д. П. Коркин, А. К. Софронов үбүлүөйдэриэхтэр, Россияҕа спортивнай хамсаһыны 85 сылыгар анаммыттар.

Оҕо сайынгы сынньаланын тэрийии кэм ирдэбилинэн буолла.Маннык оҕо сынньаланын тэрийии эрэ буолбакка, оскуолаларга бюджеттан таһыннан үп киирэн эрдэ. Быйыл сайын 75 үлэ-сынньалаҥ лаагырыгар 3003 оҕо сырытта. Кинилэриттэн 146 тонна от оттоннор, 21930 кирпичтэн үктэннэ, 37,73 тонна хортуоппуй, 6016 кг оҕуруот аһа хомулунна.

ДОРУОБУЙА ХАРЫСТАБЫЛА

Улууска доруобуйа харыстабылыгар 10 участковай больница, 2 врачебнай амбулатория, 4 фельдшерскай-акушерскай пуун, 7 фельдшерскай пуун, сэллиги эмтиир диспансер уонна оҕо санаторийа үлэлиллэр.Штатнай единица быһыытынан 42 медицинскэй үлэһит: 19 врач, 23 медицинскай систэрэ үлэлиллэр, бары анал үөрэхтээхтэр.

2008 сылга улуус медицинатын үлэһиттэрэ "Доруобуйа" национальнай бырайыагы олохтоох киллэриигэ 2 сүрүн салааҕа үлэлэппиттэр: "Бастакы медицинскэй көмөҥү оҥоруулуу сайыннарыы", "Доруобуйа харыстабылыгар сэрэтэр (профилактическай) хайысханы күүһүрдүү, нэһилиэнньэҕэ доруобуйаны харыстаныы культуратын үрдэтии, диспансеризация, доруобуйа паспортын толоруу".

2008 сылга гражданнарга государство мэктиэлэһиннэн босхо медицинскай көмөҥү оҥоруу:

- Амбулаторнай-поликлиническай көмө – сылга 157540;
- Стационарнай көмө – күнүгэ 60910 куойка;
- Суһал көмө – 6400 ыҥырыы;
- Стационарнай-сытыарар (стационарнораз мещающай) көмө – күнүгэ 13132 пациент.

Улууска биирдэ киһиэхэ 2290,7 солк. медицинскэй көмө оҥоһуллуна.

Баар ыһыаҕалаарыынан буолаллар: инфекционнай отделение дьиэтэ-уота эргэрийэ, ону таһынан кэкэ объектар туруктара мөлтөөх. Сыл ахсын нэһилиэктэргэ ФАПтарга уонна участковай больницалар базаларыгар үлэлэһиини тохтоппокко иннин диэки сыҥарытан иһэбит. Быйыл улахан үлэ Мыҥдаҕайыга уонна Одьулуунтан барда диэххэ сеот.

Вакцинация уонна национальнай бырайыагынан оборудованиенан хаачыллыны быйыл былаанынан барда.

КУЛЬТУРА ЭЙГЭТЭ

Биллэрэ кэмнэ тыа сирин социальнай-экономическай сайдыыта культура өттүгэр Саха Республикатын норуоттарын культурнай-духуобунай сайдыыларыгар норуоттарын культурнай-духуобунай сайдыыларыгар усулуобуйаны тэрийии, олохтоох үйэтитии, үөрэтии уонна тарҕатыы государственнай программаларынан баарар. Оку таһынан 2008–2011 сс. "Сайдыс" улуустааҕы туһ сыаллаах программа бигэргэтиллэнэ. Олохтоох бойдан салайааччылыҥ улууска, нэһилиэктэргэ культура эйгэтигэр нормативнай-правовой база тэриллэриигэр үлэ барар.

Улуус үрдүнэн культура тэриллэриигэр 235 киһи үлэлиэр. Быйылгы дьыла Чурапчы историятын музейа, үлүөлэр. Хайа хсьюка Олохчо дьиэтэ үлэҕэ киирдилэр.

Улуу Кудаппса алаһыгар мэҥэ таас аттыгар ураһа тутуллуннэ. Республикаҕа ыытыллар конкуреттарга кыттуулуннэ. Республикаҕа ыытыллар конкуреттарга кыттан биһиги нэһилиэктэрбит кулууттара, айар бөлөхтөр ааҕаас Гранналар хаһаайыннарыынан буолуталаатылар.

ДЬИЭ КЭРГЭН УОННА ОҔО СААС КӨМҮСКЭЛИН ПОЛИТИКАТА

Российскай Федерация, Саха Республикатын Президенниэрин Дьиэ кэргэн сылыгар анаан таһаарбыт анал сыйахтарыгар уонна улуус баһылыгын "Дьиэ кэргэн сылыгар ыытыллар дьаһаллар туоторонан" быһаарыыларыгар олоҕуран улууска 17 нэһилиэк комиссия тэриллибитэ. Ыытыллыахтаах дьаһаллар быланнара оҥоһуллан, улуус баһылыгын суоттин мунньаҕар бигэргэммитэ. Улуус депутатарын сессията "Чурапчы улууһун дьиэ кэргэнэ уонна оҕолоро – 2008–2010 сылларга" диэн туос сыаллаах программаны ылыммыта.

Бигэргэтиллибит программа, былаанар чэрчиэриннэн улуус нэһилиэктэриигэр, киниигэр ааҕаас дьаһаллар, түмсүүлэр ыытылыннылар. Холобур, 50 сыл биирдэ олорбут 10 дьиэ кэргэн "Кыһыл көмүс сыбаайбаларын" тэрийдилэр, улуустааҕы "Эдэр дьиэ кэргэн" конкурс, Чурапчы сэлиэнньэтин "Молодежнай" туолбэтигэр детсад тутуутугар анаан үп хомуйуутугар телемарафон ыытылыннылар. Бу оскуолаҕа дьаһаллар, түмсүүлэр "Саҥа олох" хаһыакка анал рубриканан сырдатылыннылар.

Дьиэ кэргэн сылынан нэһилиэктэриниэн эбэх үлэ ыытыллыбытын хайаан да болыыбыт наадалаах.

ОБЩЕСТВЕННАЙ БЭРЭЭДЭГИ ХАРЫСТААҺЫННА

Улуус үрдүнэн 184 буруйу оҥоруу регистрациоллана. Ити 2007 сыл туоҕуттаах кэмиэхэр 20,3 %-нан үрдүк. Оттуоттуур кэмиэ кэбиэ олоҕун уонна доруобуйатын утары күүс өттүнэн буруйу оҥоруу 42,2 % улаатан 64-кэ тиийдэ.

10 ый түмүгүнэн бас билиини утары буруйу оҥоруу 93 буолла (2007 сыл туоҕуттаах кэмиэхэр 86). Ити иҥэр уоруу 72 (62), маҕаһыыннартан, базалартан, ыскылаатыттартан уоруу 16 (8), сокуоннаҥа суох киирии38 (27).

Хаһааһын аҥаара былырыыҥыттан биирдэн аччаата. Ороспуойдаабын аҥаара былырыыҥылыын тэҥ. Массыынаны көҥүлэ суох илдьэ барыы аҥаара аччаата. Оттуоттуур кэмиэ сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолорунан буруйу оҥоруу биллэрдик үрдэтэ. Эрдэ сууттана сылдьыбыттар буруйу оҥоруулара урукуттан абилиннэ.

Буруйу оҥоруулуу таһаарбыт, сэрэтэр сыалтан улуус территориятыгар "Надзор", "Быт", "Улица", "Лидер", "Щит", "Несовершеннолетний", "Оружие", о. д. а. анал операциялар ыытылыннылар. Оперативнай-профилактическай дьаһаллар түмүктэриигэр 3786 административнай боротокуоллар оҥоһуллуннулар. Туруга суох дьиэ кэргэттэри кытары профилактикальнай үлэ ыытылынна.

Суолта сэрэхтээх буолуута, учуоттуур-регистрациольнай дьиссиплинэни тутуһуута аналлаах үлэлэр ыытыллаллар. Кадрдары кытары үлэҕэ, юриспруденциальнай маастарыстыбаларын үрдэтиигэ улахан болҕорсо уурулларар.

Общественнай бэрээдэги көрүүгэ тэриллэр дьуһууруттубаҕа тахсан улуус юриспруденциэр көмөлөрүн болыыбыр тоҕостоох. Бу үлэ нэдиэлэ ахсын баһылыынан хонтуруолланара быйылгы дьыла балаһыанньаны тупсарда.

Иннинэ үлэҕэ-хамнаска былааннар киэҥнэр. Ол курдук, сүрүн өттүн ахтар буоллахха, оскуолалар уонна да атын социальнай объектар тутуулларыгар үлэлэһии, суол боппуруостарыгар былаанныахтык кыттан асфальт уруттун, суоллар өрөмүөннэрин сыллааҥы үбүлэниилэрин эбэтии. Маны таһынан тыа хаһаайыстыбатыгар переработка боппуруостарыгар, ыраах сүөһү ахсаанын эбэтиигэ үлэ өссө таһыннаахтык барыахтаах. Сир боппуруостарыгар 2009 сылга эбэх үлэ күүтэр.Ол курдук,сири чаанынай бас билиитэ биэрии документаларын улуус үрдүнэн түмүктэнэхтээх. Маннык "Одно окно" муниципальнай тэриллэ үлэлэ тэйүү күүс буолуохтаах.

Эмиэрит сыл ыччат сылынан биллэриллибитэ эмиэ эбэх болҕомтоҥу ирдиэр. Ол курдук, ыччат политиката үрдүк таһымнаахтык ыытыллыахтаах. Ыччаттарбыт Чурапчы аатын өрө тутар дьон буолан тахсыыларыгар үлэлэхтээхпит. Маны таһынан кэкэ хайысхаларга анал программалар үлэлэхтэрэ,улууспут чаҥирии сайдарымын ыҥырабын.

СИЛЯКОВЛЕВ,
"Чурапчы улууһа (оройуона) МТ дьаһаттатын баһылыга

ЦОЙ ТЫЫННААХ!

Биһиги колуонэ ыччаттар улахан кылаастарга үөрэнэ сырыттахпытына дойду үрдүнэн, улууспутугар даҕаны, рок диэн музыка бипр сэргэх хайыската күүсүө өтөн киирбитэ "Аквариум", "Алиса" диэн российскай балохтөр ырыаларын ылласпыттарбыт да, истэр этибит. Ити кэннэ хорсун куоластаах уонна тылларын, матыыптарын киһи түргэнник ылынар ырыалардаах азиат сирэйдээх уол туох да хааччаҕа суох эдэр дьон сүрэхтэригэр быһаччы киирбитэ. Кини аата Виктор Цой, оттон тэриийбит болоҕо "Кино" диэн этэ.

Цой курдук тутта-хаппа, үрүччүөскэлэнэ, ыллыаччы, питараҕа кини хатыаммат ырыаларын аккордарын оннооччу эбээбитэ, хостор, тэрэттэр Цой хаартыскаларын туолбуттара, кини мөрөөнүннэх значоктар дэлэйиэрбит, тэннэ ыллаһарбыт. Оскуоланы бүтэрбит күүммүтүгэр ким үөрэхкэ киирэн, ким производствоҕа үлэлии сарҕаһыахпыт иннинэ бипр күн мустан олорон, тапталлах кумаҕыт оҕолоо түбэһэн суох буолбуттуун истэн дьиэгэхтик курутуйбуппут, хорсуппут. Виктор Цой ырыах, Ленинградка олорор, айар-тутар этэ эрээри, санаабыттар, биһиги иннибиэн куруук бипрэ сылдьара, биһиги санаабытын аайан ылыыр курдута... Кини суоахтык ыыммыт буолуохтаах. Онноорр биһиги Чурапчыбыгытар "Цой жив!" диэн суруктары хам-тум көрөбүт, оттон иккис квартал бастакы дьиэтигэр "Квартал Виктора Цоя" диэн табличка ыйаммыта. Цой фанаттара баалларын син-биир биллэрэллэрэ. Кэнни да дьон Цой ырыаларын сэргиирэ, истэрэ эрээри, биһиги олгуннэ ыччат курдук фанаттаһын, өрө тутуу суоҕа быһыыраҕа.

Күн-дьыл аанар. Бэйэм оҕом өнин Цойуган "ыалдьар" саастар саллэ. Кэлин кини мин оҕо эрдиннэҕи кумирым ырыаларын соҕуллэн истэрин болгэтин көрөр буоллум. Үөрүөм уонна долгуйуом иһин, кини саастыылаахтара эмиэ Виктор Цойу кумир оҥостоллор эбит. Оттаата Цой чахчы тыыннаах буоллаҕа! Тыыннаах хатыаммат айымньыларынан, умнуллубат ырыаларынан! Онон бүгүн Виктор Цой биографиятыттан уонна айар үлэтиттэн кылгастык ахтан туран, урукку уонна билигин фанаттар саааларын эйиэхэ тиэрдэргэ саанным.

Виктор Робертович Цой 1962 сыл бэс ыйын 12 күнүгэр Ленинградка төрөөбүт. Төрөппүттэригэр кини соҕотох оҕо этэ. Учуутал ыйытын батыһан, оскуолатык үстэ уларыйыппыта. Урууйдуга таллаанаах уол художественнай училищеҕа киирэн баран, үөрэҕин кыайбакка... ууруллубута. Онтон заводка үлэлэбитэ, кайдааны оскуолаҕа үөрэнэ сылдьыбыта. 1979 с. маҥнан кыһаччы идэтигэр үөрэнэ киирбитэ.

1981 сыллаахха Цой А.Рыбинскай уонна О.Валинскайы кытта "Гараж и гиперболоиды" диэн бөлөхпүтэрийбиттэрэ уонна ити сыл күүһүн Ленинградтааҕы рок-клуубун составыгар киирбиттэрэ. Валинскай барбытын кэннэ балаҕ аатын "Кино" диэнэ уларыйтыта. 1982 сыл саҥыгар "Кино" "45" диэн аатаах альбома үөскүүбүт. Бу сыл Виктор хаалан кэргэнэ буолбут Марианна диэн кыыһы кытта билсибит. Эмиэ бу сыл Борис Гребенщиков салайар "Аквариум" бөлөҕү кытта бастакы концертарын тэриийбиттэрэ. Цой үөрэнэр училищетын бүтэрэн, Пушкин куорат реставрациялыыр мастарыскыйыгар үлэҕэ киирбит.

Айсен Борисов, "Сылгы" рок-бөлөх салайаччыта:

– Мин оҕо саҥым Абыйга аастыта. Онно Чокуурдаахтан Москваҕа дэриэ быһа рейс баара, оттон саҥа тахсыбыт альбомнары бипр бастаҕыаннаабыттар. Виктор Цой ырыаларын истэн баран биһиги ортобутугар "тыыннаах" ырыаҕа улахан интэриэс үөскэбитэ. Гитараҕа оонньоон, рок туту этэр, туох суоллаах хайыеха буоларыгар элбэҕи билэн-көрөн саҕалаабыппыт. – "Алюминиевые огурцы", "Электричка", "Последний герой", "Ночь" диэн ырыаларын ордук сэҥээрэн истэр этэм. Цой ырыата, музыката атыттартан олох уратыта этэ. Кини хаартыскаларын мунньарбыт, таҥаһын, бүрүччүөскэтин үтүктэ сатыырбыт. Цой суох буолбутун куска сытан истибиппит. Киниэн үлүһүйэрбитин бэрт оччо өйдөөбөт табаарыс: "Цойгут өлбүт үһү", – диэн кыратык күлүү гынардыы этэн "чап" гыннарбытын күн бүгүнгэҥнэҥэ диэри хом саныыр курдукпун.

Александр, 35 саастаах:

– Эрдэтэҥи кэлгүнэ идеоллаах, улахан дьон эпэтититтэн тахсыбат эбит буоллаҕына, биһиги бууннуур сөҕүс кэлгүнэ буолан биэрбиппит. Утарылаһар, санаабытын кыбыстыбакка, хорсуннук этэр этибит. Ити кэннэ Виктор Цой диэн ырыаһыт күүрэс гыммыта. Биһиги иэччэр суох саныыларбыт кини ырыаларын тылларыгар баҕаны уонна "Гараж и гиперболоиды" диэн альбомнаҕа киирбиппит. Ити кэннэ Виктор Цой диэн ырыаһыт күүрэс гыммыта. Биһиги иэччэр суох саныыларбыт кини ырыаларын тылларыгар баҕаны уонна О.Валинскайы кытта "Гараж и гиперболоиды" диэн бөлөхпүтэрийбиттэрэ уонна ити сыл күүһүн Ленинградтааҕы рок-клуубун составыгар киирбиттэрэ. Валинскай барбытын кэннэ балаҕ аатын "Кино" диэнэ уларыйтыта. 1982 сыл саҥыгар "Кино" "45" диэн аатаах альбома үөскүүбүт. Бу сыл Виктор хаалан кэргэнэ буолбут Марианна диэн кыыһы кытта билсибит. Эмиэ бу сыл Борис Гребенщиков салайар "Аквариум" бөлөҕү кытта бастакы концертарын тэриийбиттэрэ. Цой үөрэнэр училищетын бүтэрэн, Пушкин куорат реставрациялыыр мастарыскыйыгар үлэҕэ киирбит.

Айсен Борисов, "Сылгы" рок-бөлөх салайаччыта:

– Мин оҕо саҥым Абыйга аастыта. Онно Чокуурдаахтан Москваҕа дэриэ быһа рейс баара, оттон саҥа тахсыбыт альбомнары бипр бастаҕыаннаабыттар. Виктор Цой ырыаларын истэн баран биһиги ортобутугар "тыыннаах" ырыаҕа улахан интэриэс үөскэбитэ. Гитараҕа оонньоон, рок туту этэр, туох суоллаах хайыеха буоларыгар элбэҕи билэн-көрөн саҕалаабыппыт. – "Алюминиевые огурцы", "Электричка", "Последний герой", "Ночь" диэн ырыаларын ордук сэҥээрэн истэр этэм. Цой ырыата, музыката атыттартан олох уратыта этэ. Кини хаартыскаларын мунньарбыт, таҥаһын, бүрүччүөскэтин үтүктэ сатыырбыт. Цой суох буолбутун куска сытан истибиппит. Киниэн үлүһүйэрбитин бэрт оччо өйдөөбөт табаарыс: "Цойгут өлбүт үһү", – диэн кыратык күлүү гынардыы этэн "чап" гыннарбытын күн бүгүнгэҥнэҥэ диэри хом саныыр курдукпун.

Александр, 35 саастаах:

– Эрдэтэҥи кэлгүнэ идеоллаах, улахан дьон эпэтититтэн тахсыбат эбит буоллаҕына, биһиги бууннуур сөҕүс кэлгүнэ буолан биэрбиппит. Утарылаһар, санаабытын аллара, Цойуган дьиэгэхтик "ыалдьаачыстар" биһиги ортобутугар элбэхтэрэ.

Екатерина, 57 саастаах:

– Мин, улахан оҕолоордуох саастаах кайа, бу эйиэхэ чаллхайдык тахсыбыт ырыаһыты олус сэҥээрбиппин. Телевизорга хам-тум ырыатыгар ис дуоһуйуттан киирэн, дьиэгэхтик итийэн-кутуйан толорорун сэргии көрөрүм. Бэйэм музыкаҕа сыһыана да суох буоллаҕына, Цой музыкатыттан аньыы ырыа олуга уруллубут быһыылаах диэн саныыбын. Кини хатыаммат, чаҕылхай киһи буолара тута биллэр. Атыттартан уратыы ырыалаах, кэннэҥэ эрэ барсар хамсаныылардаах, кэнники тардар тас ырыалары уонна тылларыгар баҕаны кытыстыбакка, хорсуннук этэр этибит. Ити кэннэ Виктор Цой диэн ырыаһыт күүрэс гыммыта. Биһиги иэччэр суох саныыларбыт кини ырыаларын

Ыччакка аналлаах хаһыат

ХАРДЫЫ

Биһигиҥ кытта тэҥнэ хардыылаа!

Ыччат декадата

ЭРЧИМНЭЭХ ЭДЭР САЛАС

Махтал сурук туттарыллар.

Чурапчыбытыгар сэтинньи 24 күнүттэн Ыччат нэдиэлэтэ саҕаламмыта. Манна үгүс тэрээһин ыытылыыта. Уопсайыынан, бу нэдиэлэ устата ыччаты барытын араас хайысханан хабан үлэни ыытарга сорук туруоруллубута ситиһиллиэ диэххэ сөп. Ол курдук, Чурапчытаабы колледжка "Молодежь в Мегапроектах" диэн төгүрүк остуол ыытылыыта. Манна эдэр ыччакка, улахан кылаас оҕолорутар Мега-быраайык диэн тутуу быһаарыы, ыччаты кытта аһаҕас көпсөтүү тэрилиннэ. Онтон улуустааҕы кэнсиэ библиотекаҕа "Брейн-ринг" күрэхтэһиигэ 16 хамаанда кыттыыны ылбыттыган интернат-оскуола "ШКРАБЫ" хамаандата бастакы миэстэни ылан сыаналаах бэлиэни тиэстэ.

Маны таһыынан эдэр ыччаты үлэлэр үлэлэр, ыччат сыныйанын тэриллэрэ ханнык хайысханы туһанан

Атын улуус землячестволарын бэрэстэбиитэлэрэ.

сөбүн, студеннары түмэ тардыыта ЧГФКСИ, Одьулуун лицейын, Чурапчытаабы колледж профкомнара, иитэр үлэр отделларын специалистара, студеннар мустан төгүрүк остуол тула көпсөттүлэр, уоскут атастастылар, салгыы биирдэ үлэлэһэргэ быһаарыстылар.

Ону тэҥэ ыччат декадатын чэрчитиннэн эдэр саастаах инбэлиитэри мунньан төгүрүк остуол ыытылыыта. Кэхэтин түмүгүнэн улууспутугар эдэр инбэлиитэр ассоциацияларын тэриллэрэ диэн быһаарыныы ылыллан, ассоциация салайааччытынан Дмитрий Слепцов таллыыта.

Декада дьоһуннаах тэрээһиннэриттэн биирдэстэринэн үлэтэ суох ыччаттарга "Аһаҕас аан күнэ" Арчы үөрэтэр-үөрэтэр кэнсиэ базатыгар буолла. Билигин уопсайынан үлэтэ суох ыччат элбэх, үлэ миэстэтэ тиийбэт. Нэйилээннэ дьарыктаах буолуутун, Арчы үөрэтэр-үөрэтэр, Ыччат социальнай-психологическай өйөбүллэах буолуутун, Предпринимателлэр кинилэрин, военнай комиссариат бэрэстэбиитэллэрэ кэлэн үлэтэ суох ыччаты кытта сэһэргэстилэр, субэлиэ биэрдилэр.

Сэлиэннэйбитигэр "Сардаана" радио арыйах кэмнэ суох буола сылдьыбытыгар дьон-сэргэ суохтаабыта саарбаҕа суох. Онтукабыт соторутааҕыта холбоон музыка долгунутар уйдаран, интэриэһинэй сонуннары, биллэриилэри истэн астына сылдьабыт. Ыччаттар эмиэ декада кэмигэр радио өнөтүнэн туһанан "Чурапчы улууһа (оройуона)" МТ иһиэн үлэлиир ыччат политикатыгар отдел ыччаттарга аналлаах биэриилэри онгордо, аһаҕас эфиргэ таҥыста, бириис оонньотто. Онон улууспут үгүс ыччата маны иитиллэр-сэргэхтэрэ буолуо.

Ыччат нэдиэлэтигэр "Молодежный" бөйөөлөккө олорор, бу кэнниэн кэмнэ сана дьиэҕэ кирбит уон эдэр ыалга Ыччат отделын аатыттан эҥэрдэ суруктар, өйдөбүнньүк бэлэхтэр туттарылыннылар.

Дьэ, маннык барыы оттунан туһалаах, үөрүүлэах тэрээһиннэр "Чурачы улууһа" МТ дьаһалтатын иһиэн баар ыччат отделынан утумнаахтык ыытылыыллар.

Онтон эрдэттэн быланнаммытын курдук улууспут ыччатын декадата Дьокуускай куораттыы "Хатыҥ чараҥ" түмсүү уон сыллаах үбүлүөйүн көрсө түмүктэнэр.

Биэс сыл аһар түргэнник,
Биириэ сүүрэр сылдаанык,
Биһи ноонуо улаатыллыыт,
Биэс суолу бүлбүппут.
Ол эрэн өрүү
баалдар дьоттоорбут,
Баар тапталлаах түмсүүбүт,
Ол кэмтэн 10 сыл
аһа охсубут,
Түмсүүбүт үбүлүөйүн
көрсөбүт!

Дьокуускайга Чурапчы студенниарын "Хатыҥ чараҥ" түмсүүтэ өрүү барытыгар актыыбынай этэ. Номнуо аан бастаан тэриллиэриттэн уон сыл аһа охсубут эбит. Уон сыл диэн эттэххэ дөбөҥ. Төһөлөөх элбэх тэрээһин, дьоро кизиһэ, көрсүһүү, билсиһии, араас дьаһал буолбута буоллуой?! Этэргэ дылы, үөрүүлэах даҕаны, хомолтолоох да кэмнэргэ түмсүү адэр ыччата өрүү биирдэстэрыттахтара.

Оскуоланы бүтэрэн баран бастаан утаа Дьокуускайга түмсүү аатыттан "Хатыҥ чараҥнары" өрүү ойдүүр-ойүүр, сүбэ-ама буолар бас-көс дьоннорутар И.К.Макаровка, С.И.Яковлевка, С.С.Алексеевка, С.С.Пестряковаҕа, Г.И.Адамовка уонна урукку кэмнэргэ түмсүүгэ чаҕылхайдык үлэлээбит ыччаттарга махтал суруктары туттарда. Салгыы "Чурапчы улууһа (оройуона)" МТ дьаһалтатын баһылыка С.И.Яковлев эҥэрдэтин этэн, бэйэтин эдэр сааһын санаан турар түмсүү актыыбынай оҕолорутар махтал суруктары туттартаата. Иннрэх эҥэрдэлэрин улууспут депутаттарын Мунньаҕын председателин солбуйаччы Н.Е.Сыромятников, Дьокуускайга Чурапчы түмсүүтүн сүбэтин координатора Г.И.Адамов эттилэр. "РИК" (республикатааҕы инвестиционнай компания) генеральнай директорын солбуйаччы И.Н.Аммосов эҥэрдэлэн туран тэриллэтин уонна генеральнай директор Александр Федотов аатыттан түмсүүтэ харчы сертификатын туттарда. Салгыы СР Ыччат политикатыгар Министерствотын специалиһа Г.Г.Уваровскай министерство аатыттан Бочуотунай грамотаны С.С.Пестряковаҕа, "Чурапчы улууһа (оройуона)" МТ дьаһалтатын иһиэн баар ыччат отделын начальника Н.В.Дьяконов түмсүүгэ билигин баар барыы өттүнэн чаҕылхай ыччаттарга махтал суруктары туттардылар. Бэйэлэрин эҥэрдэлэрин Хайахсыт, Бахсы нэйилээктэрин баһылыктара И.И.Филиппов, С.С.Пестрякова, чэл олоҕу пропагандалааччы, "Чэбдик" кулуун чилиэнэ А. Дорофеев, Чурапчытаабы технический колледж уонна ЧГФКСИ студпрофкомнара, студгородок аатыттан Арчын Сивцев тиэрдилэр.

Көрсүһүү биир үөрүүлэах түгэнинэн атын улуустар землячестволарын бэрэстэбиитэллэрэ калан биһиги "Хатыҥ чараҥнарбытыгар" эҥэрдэлэрин тиэрдибиттэрэ, бэлэх туттарбыттара буолла.

Урукку кэмнэргэ студенныы сылдьан "Хатыҥ чараҥна" умнуллубат кэрэ кэмнэрин аталарбыт, ыллаабыт-туойбут, сүүрбүт-көппүт, эрчимнэх эдэр саас кыбаттаах ыраларын аналбыт эдэр ыччат бүгүн манна доҕотторун көрүстэ, үөрүү долгунутар куустарда!

Түмсүү тэриллиэҕиттэн председателиэнэ ылалии сылдьыбыт Николай Дьяконов, Алексей Филиппов, билигин үлэлиистилдьар Альберт Капрынов, түмсүү тутаах чилиэннэрэ бу күн элбэхтэ сценаҕа таҕыстылар, махтал суруктары туттулар.

Салгыы дьоро кизиһэни концерт киэргэтта. Аскалон Павлов, Варя Ларионова – Ыгыыыа, Норд Саунд, Игорь Егоров, Муравейник бөлөх уонна Ирена Файрушина, Алиса бөлөх, "Эрэл" уонна "Тулун" үгкүү народнай ансамбллара кэрэ куоластарынан, сатабыллаах хамсаныыларынан көрөөччүлэри ытыстарын тыаһан ылыахтарын ыллылар. Концерты бүгүҥнү күнтэ биллэр-көстөр Саха театрын артыыстара–Өркөн (Алексей Егоров) уонна Шандор (Дмитрий Шадрин) ыытталлар. Саала иһэ биир кэм күлэн ыырдийэ, ытыһын таһына олордо, көрөөччүлэртэн кэккэ дьон ыытаччылар оонньотоллорутар актыыбынайдык кыттан киириэ кэмнэрдэххэ хас биирдии студент өрөр ыарахан соҕус буолар. Уопсайта кинирэри сүүрүү-көтүү, атын дьоҥҥо, ураты сиргэ үөрэнии (адаптация)ланыы, төрөппүттэри, чугас дьону, төрөбүт дойдуну ахтан эрэйдээн (ордук дьиэлэриттэн аан бастаан тэйбит оҕолор). Дьэ, манна биирдэ үөрэммит доҕотторуг, биир дойдулаахтарыг бааллара, эйигин үөрэ-көтө көрсөллөрө, кэпсэтиллэрэ, наада буоллаҕына көмөлөһүллүө туохха да тэҥнэммэт өйөбүл буоллаҕа диэн.

Ахсыннары 2 күнүтэр А.Е.Кулаковскай аатынан Культура дьиэтигэр Чурапчы эдэр ыччата тоҕоруута. Үбүлүөйдээх көрсүһүү үөрүүлэах чаһынан "Хатыҥ чараҥ" билигэн председателэ, СГУ саха салаатын факультетын 4-с курсун студента Альберт Капрынов тыл этэн саҕаламмата. Манна мустубут барыы ыччаты, ыҥырыылаах ыалдьыттары эҥэрдэлэн туран кэмнэ суох буола сылдьыбыттыгар дьон-сэргэ суохтаабыта саарбаҕа суох. Онтукабыт соторутааҕыта холбоон музыка долгунутар уйдаран, интэриэһинэй сонуннары, биллэриилэри истэн астына сылдьабыт. Ыччаттар эмиэ декада кэмигэр радио өнөтүнэн туһанан "Чурапчы улууһа (оройуона)" МТ иһиэн үлэлиир ыччат политикатыгар отдел ыччаттарга аналлаах биэриилэри онгордо, аһаҕас эфиргэ таҥыста, бириис оонньотто. Онон улууспут үгүс ыччата маны иитиллэр-сэргэхтэрэ буолуо.

Ыччат нэдиэлэтигэр "Молодежный" бөйөөлөккө олорор, бу кэнниэн кэмнэ сана дьиэҕэ кирбит уон эдэр ыалга Ыччат отделын аатыттан эҥэрдэ суруктар, өйдөбүнньүк бэлэхтэр туттарылыннылар.

Дьэ, маннык барыы оттунан туһалаах, үөрүүлэах тэрээһиннэр "Чурачы улууһа" МТ дьаһалтатын иһиэн баар ыччат отделынан утумнаахтык ыытылыыллар.

Онтон эрдэттэн быланнаммытын курдук улууспут ыччатын декадата Дьокуускай куораттыы "Хатыҥ чараҥ" түмсүү уон сыллаах үбүлүөйүн көрсө түмүктэнэр.

Биэс сыл аһар түргэнник,
Биириэ сүүрэр сылдаанык,
Биһи ноонуо улаатыллыыт,
Биэс суолу бүлбүппут.
Ол эрэн өрүү
баалдар доҕоттоорбут,
Баар тапталлаах түмсүүбүт,

Кэрэ куолас, ыарын ырыа...

Бэйэлэй, эрчимнэх эдэр саастаах.

Наталья ГАВРИЛЬЕВА.

Спорт эйгэтэ

БОКСЕР УОЛАТТАР

Бокса билигин биһирэнэр, киэн арангаҕа тахсыбыт спорт көрүнэриттэн биирдэстэрэ. Ол курдук, сэтиньиньи бүтүүтэ республикабыт кылбэйэр кинигэр Дьокуускай куоракка "Азия оҕолоро" оҕо Аан дойдутааҕы фондатын бириһигэр боксаҕа турир буолан ааста.

Горнай, Бүлүү, Хаҥалас, Амма, Мэҥэ-Хаҥалас, Таатта, Чурапчы, Анаабыр, Нам, Сунтаар, Ньурба, Кабээйи улуустарыттан, Дьокуускай, Мирнай куораттартан уонна Олимпийскай резерв училищетыттан, Оҕо спортивнай оскуолатыттан барыта 28 хамаанда, уонсайа 153 оҕо, кыттыыны ылла. Биһити улууспутуттан аҕыс боксер дойдутун чэмпион көмүскүүр: 34 кг – Дима Назаров (улуустааҕы гимназия), 36 кг – Айал Яковлев (Хатыҥы), 38 кг – Ваня Корякин (гимназия), Сеня Макаров (гимназия), Стас Корякин (гимназия), Дьулуур Федоров (Хатыҥы), 40 кг – Сеня Белых (гимназия) уонна 48 кг – Гриша Барашков (гимназия). Олортон Стас Корякин уонна Сеня Белых чемпион үрдүк аатын сүктүлэр. Оттон Ваня Корякин иккис, Дьулуур Федоров үһүс миэстэ буоллулар. Ону таҥыйан Стас Корякин уонна Гриша Барашков Олимпийскай резерв училищетын уонна Сеня Белых Чурапчытааҕы бокса федерациятын анал бириистэриэн наҕараадаланнылар.

Трэнэрдэрэ СССР спордун маастарга кандидата Иван Афанасьевич Дорофеев Кэбэйиэн атах тэпсэн олорон бокса туһунан күөх быстыҥа кэпсэтэн ыллыбыт.

– Иван Афанасьевич, оҕолор төһө дьулуурдаахтык дьарыктаналларый?

– Бу оҕолору бэйис кылаастан ылаттаабытым. Үһүс сылларын сылдьаллар. Үчүгэйдик дьарыктаналлар. Бу эрэ турнири кыттыбыт буолбатахтар. Ситиһиилэрэ элбэх. Оттон "Азия оҕолоро" оҕо Аан дойдутааҕы фондатын бириһигэр Чурапчылар аан бастакыбытын кыттабыт. Оҕолор боксаҥан дьарыктанан эт-хаан эрэ өттүнэн сайдыбаттар, үөрүхүө тардыһыылара бөдөргөөтө, бөдөликтэрэ, тутта-хаптта да сылдьыылара уларыйда.

– Боксаҥан дьарыктанарга киһиттэн туох эрдэхтэрий?

– Баҕа, доруобуйа наада. Сүүмэрдэһиигэ баҕалаах оҕолору төрөппүттэриттэн көҥүллэтэн барыларын ылабыт. Чурапчыттан боксаҥан үлүһүйүөх оҕолору булуохха сөп. Улуустааҕы гимназиябытыгар бокса куруһуога үөскэлиир. "Тэтим" кулууптан оҕолору ылаары сылдьыбыт.

Оттон оҕолор: "Боксаҕа аан бастаан бойобуйа кыанар, эт-хаан өттүнэн дьарыктаах буолаарыбыт кэмсиллиит, хас күн аайы дьарыктанабыт, күүстээх утарсаачылары көрсөбүт", – диэн саналаарын үллэстэллэр.

Ити курдук уолаттар ситиһиилэриттэн киэн туттан кэпсиллэр. Оттон бары боксер уолаттарга улууспутутар ыытыллаары турар ВДЗахаров бириһигэр республикааҕы күрэхтэ ситиһиини, кыайыыны баҕарыаҕыт!

Аграфена КУЗЬМИНА.

Айылҕа харыстабыла

ОЛОҢХО ДОЙДУТУН ОҔОЛОРО

Биллиэннэ кэмнэ айылҕа харыстабылын боппуруоха сытыытык турар, бастакы кыһалҕа ахсааныгар киирдэ. Оттон айылҕа – биһиги дьиэбит буоллаҕа... Ол иһин Р.И.Константинов аатынан Амма орто оскуолатыгар олус наадалаах "Олоҥхо дойдутун оҕолоро – айылҕа харыстабыылар" диэн ааттаах дьаһал тэриллибэ.

Мыҥдаҕаайыга 2008 сэтиньи 28 күнүгэр Саха Республикатын үөрэҕириттэн, культуратын туйгуна, экологическай үөрэхтээһин 5 программатын автора, патриот-эколог, новатор учуутал, сирдьит аатын үйэтитэр сыллараах улуус оскуолаларын иккі ардыгар экологическай конкурс ыытыллыбыт.

Күрэхтэһиигэ 7 оскуола кыттан барда. "Айылҕа – мин дьиэм" диэн научнай-популярнай истиллэрэ тылынан сурунаал күрэхтэһиигэ ордук солуннук ыытыллыбыт. Манна 10 хамаанданан 47 үөрэнээччи эрдэттэн бэлэмнэнэн кэлэн кыттыбыт. Кыра кылаастарга А.И.Ефимова салайааччылаах "Ыраах" сурунаал бастаата, улахан кылаастарга "Мыҥдаҕаайым кытыла" Амма орто оскуолатын сүүмэрдэммит хамаандата уонна иккис миэстэни П.П.Заболоцкая бэлэмнэбит "Эколенок" тылынан сурунаал ылла, кырачаан эколог-артыыктары көрөөчү сүрдээҕин биирдэтэ. Алын сүһүөх кылаас оҕолоро "Мои питомцы – мои лучшие друзья" диэн үчүгэйдик ис хоһоонноох фото-быыстапканан кыттыбыттар.

Научнай-практическай аҕыс үс секциялаах барда. Тыа хаһаайыстыбатын, айылҕаны таба туһаныы, экология уонна сири туһаныы наукатын хайысхаларыгар 49 үөрэнээччи күрэх былдьаста. 1,2,3-с степеннээх дипломнары ылыллар.

Маны сэргэ улууспутутар бастакынан сайыннары үлэ-сыныьалаҥ лаабырын салайааччыларын күрэхтэһиигэ сүрдээх истиҥ быһыыта-майгыта буолан ааста. Бу солун үлэ сүрдээх сэргэхтик ааста. Биис педагог, сайыннары лаабыр начальниктара айымньылаах үлэлэрин көрдөрдүлэр. Ол түмүгэр лаабыр бастыҥ салайааччылара Одьулуун орто оскуолатын үөрүйааччылара Е.Д.Софронова, Л.П.Саввина буоллулар. Болтоно оскуолатын директоры иитэр үлэҕэ солбуйаччы В.И.Дьячковская "Талааннаахтартан талаанныах" номинация хаһаайкатын аатын ылла. Амма орто оскуолатын "Араскы" оҕо үлэ-сыныьалаҥ лаабырын начальникэ "Кэскиллээх бырайыак" номинация аатын иитэрдилэр С.П.Осипова, Дириҥ агрооскуолатын педагога, "Бастын үлэ ветерана" аат хаһаайката буолан үөрүүтэ үрдээтэ. Тэрээһиннэҥ улуустааҕы үөрэх управлениетын бөҕэтэйиилэрэ Г.Д.Федотов, К.И.Филиппов, "Кустук" экологическай лаабыр директора М.Г.Кожуров, нэйилиэк общественноһа кэлэн ыалдьыттаатылар. Үөрэнээччилэр бэйэлэрэ салайыныылларын "Эрал" оҕо тэриллэрэ үрдүк күүрүүлээхтик ылаллар. Уопсай тэрээһини директоры инновационнай үлэҕэ солбуйаччы О.М.Борисова үрдүк таһымнаахтык ыытан-сабыдаан кыттыа диэн саныыбыт.

Бу күн барыбытыгар олус туһалаахтык ааста.

Туйаара ПЕТУХОВА,
Амма орто оскуолатын
үөрэнээччилэрин президиэнэ.

Эн саастыылааҕын

Биһиги ортобутугар сылдьар, күннэтэ алтыһар дьоммут ураты талааннаах, дьоҕурдаах, бэйиэлэрэ олохтоох туспа көрүүлээх, киэн интэриэстээх дьон буолалларын биһиги үөскүүр билбэппит даҕаны. Оттон биһиги бүгүн 11 кылаас үөрэнээччитэ Артур Семеновы билиһиннэриэхпитин баҕарабыт.

ОЛОҔУМ ТУХАРЫ СЫРДЬЫК ӨЙДӨБҮЛ БУОЛАН СЫЛДЬЫА...

Оҕо саас... Оҕо саас кэмигэр киһи иннинэ олоҕун оонньуур диэллэр. Ол курдук хас биирдии киһи умнуллубат түгэннэрдээх, сөбүлээн дьарыктанар дьарыктаах, туспа көрүүлэрдээх...

Мин оҕо эрдэхпиттэн, бэйэм да билбэппинэн, саха төрүт фольклорун сэргиир эбиппин. Ону улаатан баран ейдеотүм. Мин 5 – 6 сааспыттан хомуска оонньоон холонон көрөр этим. Оттон Чурапчы 2-с №-дээх орто оскуолатыгар үөрэнэ кэлэн баран, хомус куруһуогар сөбүлээн дьарыктанан барбыппын. Салайааччым М.М.Дьячковская хас биирдии истиллэччитин таба көрөн дьарыктыыра. Кыра-кыралаан конкурстарга, фестивалларга кыттар этибит.

Оттон былырыыҥҥы үөрэх дьылыгар тас дойдулар аанньарын сэгэтэр дьол тосхойбута. Муус устар ыйга "Айгыл" уонна "Оҥуор" ансамбль оҕолоро Турция Анталия куоратыгар баран конкурска кыттан, лауреат үрдүк аатын ылан үөрүү-көтүү кынаттанан кэлбиппит.

Ол курдук аан арыллан, бу күнүн атырдьах ыйын 14 – 28 күннэриэр Соҕуруу Кытай Ханжоу куоратыгар Норуоттар икки ардыларынааҕы аан маҥнай ыытыллар фольклор фестивальыгар кыттан кэлиим. Биһиги улууспутуттан 11 уонна Сунтаартан биир хомусчут кыыс буолан барбыппыт.

Харбин куоракка биһиги саамай улахан телебашняҕа, шелковай фабрикаҕа сылдьыбыппыт. Оттон Шанхайга диэри 30 - тан тахса чаас поезданан айаннаабыппыт. Шанхайтан Ханжоуга диэри икки чаас автобуһунан тиийбиппит.

Ханжоу Соҕуруу Кытай саамай кыраһыабай куоратта эбит. Уонтан тахса үйэ анараа өттүгэр Ханжоу Кытай киинэ буола сылдьыбыт. Онтон биллиэн анараадас бу куоракка 16 мөлүйүөн киһи олорор.

Бу куоракка биһиги иннибитиэн "Эрал" диэн Нам улууһун үөскүүһүттэрин ансамбла сылдьыбыт эбит. Тиийбиппитигэр: "Ураа, сахалар кэллилэр," – диэн үөрэ көрсүбүттэрэ. Кинилэр Кытайга үс кэдиэлэ буолбуттар эбэ. Биһиги кэллэхпит иккис күнүгэр барбыттара. Бу фестиваль биһиэхэ кыттыа Малайзия, Соҕуруу Корея оҕолоро бааллара.

Дьэ, бу курдук Аан дойду оҕолорун кытта алтыһан, элбэҕи сөҕөн-махтайан, үгүү билэн-көрөн кэлбиппит.

Бу болҕо түгэн миэ өйдөөн-саныаабар олоҕум тухары сырдык өйдөбүл буолан сылдьыа...

Барҕа махталбын оскуолам директорыгар М.В.Дьячковскайга, салайааччыбар М.М.Дьячковскаяҕа, бары учууталларбар тиэрдэбин. Барыа баҕа санаабыт баҕарбыккыт курдук салаллан истин, улахан дьолу-сарыны, кэлэр кэнчээри кэскили, иитэр-үөрэтэр сыралаах үлэҕитигэр үрдүстэн-үрдүк ситиһиилэри баҕарабын.

Артур СЕМЕНОВ,
"Айгыл" фольклор куруһуогун иитиллээччита.

Сылгы иитиитэ

МИННЬИЭЛЭҐЭ СЫЛГЫ БАЗАТЫҐАР

Чаҕырга Миннньиэлэ диэн бэрэхэй соболоох, аҥы, кус-хаас себулэах түҥэр куоҕа баар. Ити куоҕа аттыгар "Чаҕыр" баайынай хаһаайыстыбата (салайаачыта Иван Васильевич Апуфриев) сылгы базата сигэстэн улэлэппитэ быйыл 4-с сылы. Барыта 10-ча атыыр үөрүн көҕөлөр-кастөөлөр. Сылгылара суннуунэн Хоруу, Бэбэҕэ, Таатта эмиэ сылдьаллар. Сылгыһыттар, убаһа аһатааччылар олорор, хоноруур дьиэлэриттэн быйыл убаһа ыллэриттэн камигэр Николай Петрович Сергеев, Афанасий Афанасьевич Апуфриев дьиэлэри, ыраах-хараҥан олороллор.

Биһиги сылдьыыбытыгар сылгыһыттар биир үөр сылгыны ыллэрбиттэрэ. И. В. Апуфриев быйыл сылгы туруга үчүгэйин үөрэх-иитэ консиир. Өлүү, сылгы сүтүүтэ тахсыбатах. Отунан да хаарчыллыылара үчүгэй эбит. Быйыл дьон тыһы убаһаны иитэргэ быһаарыммыттар, онон ахсаан өссүнэн эбиллибиттэр. Тыа хаһаайыстыбатын управлениета анал таҥаһынан хаарчыйан көмөлөһөрө буоллар, улаханнык абыраныа этибит дэһэллэр. Иннинитин базаларын өссө туһсаран, улаатыннаран, сылгы ахсаанын эбэн үлэлиир быланнаахтар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

"Россельхозбаан" сонуннара

"АГРО-ДАР" – САНГА УУРДАРЫЫ

"Россельхозбаан" Саха сирин эҥин салаата 2008 сыл алтынньы 15 күнүттэн 2009 сыл тохсунньу 15 күнүгэр диэри "Агро-Дар" диэн санга уурдарыы көрүүгэ аһар.

Уурдарыыга сыллааҥы бырыһыан кэмэйэ: Россия солкуобайа-12 %,АХШ доллара-8,0 %, ЕВРО-8,0 %. Уурдарыыны уу харчыран эбэтэр көҥөрүүнэн (безналичнай көрүү) арыйыахха сөп. Бастакы уурдарыы саамай намыһах таһыма: 3000 солк, 100 доллар, 100 ЕВРО.

Эбии харчыны утуу уу харчыран уонна көҥөрүүнэн ыыллар. Уурдарыыга эбии харчы уган эбэтэн ийиэх хаарчахтаммат, ол эрдэгэ уурдарыы болдьоҕор бүтэрэ 30 күн иннинэ эбии харчыны ылыы тохтотуллар. Эбии харчыны утуу алын кэмэйэ 1000 солк, 30 доллар, 30 ЕВРО.

Бырыһыан ставката уурдарыы болдьоммут бириэмэтин тухары уларыйбат. Ааҕыллыыбыт бырыһыан харчытыттан ураты уурдарыы сорҕотун эрдэ ылыллыыбат.

Болдьох бүтүөн иннинэ харчыны эрдэ көрдөөн ылар түгэнэ дохуот "Ирдэнисэхэ диэри" уурдарыы бырыһыанынан аарыллар. Эрдэ аарыллыыбыт бырыһыан иккистэн хос көрүллэн, эбии аарыллыыбыт суума уурдарыы харчытыттан тоноруллор.

"Агро-Дар" уурдарыыны "Россельхозбаан" бары салаалара ылыллар.

Чураҥчы улууһугар бу уурдарыыны "Россельхозбаан" Саха сирин эҥин салаатын Чурапчытаабы эбии офиһыгар–Карл Маркс аатынан уулусса 21 "В" №-дээх дьиэтигэр ылыллар. Телефоннар: 41-151, 42-941, 42-963.

Уурдарыы бу табыгастаах көрүүнэн туһаныг. Эрэллээх баанна үлүкүн үлүнэрэҥ, харчыгын халыҥатыаг!

2008 сыл – Дьиэ кэргэн сыла

Марфа Степановна Лебедева – биэс оҕо күн-күбэй иҥэтэ, икки сиэн тапталлаах эбээтэ. Егор Захарович Лебедевтыын ыал буолан, Чурапчы сэлиэнньэтин саамай ортотуттар элбэх тутуулаах, туспаҕай костүүлээх дьиэ-уот туттан олороллор. Марфа Степановна сайыныын оҕуруот аһын араас көрүүгүн үүнэрэр, элбэҕи кэнсиэрбэлиир, туулуур, хаһаанар. Сайынын уһаайбатын иһэ араас сибэккилэринэн, отонноох мастарынан сиэлгэлиир. Олох уустуктарыттан чаҕыйбакка куруутун иннин диэки тардыһар, быйыл өлбүөрүн иһигэр балаҕан, кафе туттаран, дьонго үлэ миэстэтин таһаарар баҕалаах.

БИҺИГИ СТЕПАНОВНАБЫТ

Оҕолорун кыра эрдэхтэриттэн үлэҕэ-хамнаска, миннньигэстик астыыры, иистэнэргэ, баайарга, оҕуруоту, сибэккини көрөргө-харайарга үөрэтэн улаатыннарбыта. Биһигин биэс кыыһа барыа үрдүк үөрэҕи бүтэрэн үлэһит буоллулар, сорохторо үрдүк үөрэх кыһаларыгар үөрэнэ сылдьаллар. Улахан кыыс Катя СГУ биологическай факультетын бүтэрэн, институтэр тиэрэ буоллан "Байтал" баайынай хаһаайыстыба тэриллэн, үлэлээн-хамсаан эрэр. Иккис курдук оҕус үлэлэт, быйыл ыллыт сибиинньэлэрин ыарыр-ыстэр, бүөбэйдиир. Тулра Арктикаабы институту бүтэрэн, билигин "Тыын Дорҕоо" институтаа худуоһунньук-дизайнэрынан үлэлиир. Лена Москваҕа экономика уонна информатика институтун бүтэрэн, билигин бу институт аспирантата. Люба СГУ Нерюнгритаабы филиалыгар политехническай институкка үөрэнэр. Кыра кыыһа Нюра быйыл Москватаабы гражданскай авиация техническэй институтуттар киирэн, иҥэтин үөрүүтэ мунура суох.

Марфа Степановна оҕуруоччут; сибэкки үүнэрээччи быһыытынан улуустаабы конкурстарга, быыстапкаларга кыттан, кэккэ ситиһиилэрдээх. Дьонго-сэргэр куруук сүбэлии-амалыы, үөрэкпэ сылдьар сэргэх киһи. 1982 сыллаахха Дьокуускайдаабы медицинскэй училищены бүтэриэҥэтэн Чурапчы киин больницатыгар медсестрэнэн үлэлиир. Инфекционнай отделение уопуттаах, үлэтигэр бэриниилээх, үрдүк категориллаах сиэстэрэтэ.

Истиг сыныанынан, сымнаҕас иҥэтинэн, иҥэлии эйэҕэс мичээрдээн, барыта бары сатабылынан биһиги коллективы, ыарыһахтары кынаттыыр. Үлэтигэр кыһамньыстаах сыныанын, билигин салалта уонна профком грамоталара туоһулуулуллар. Больница чэпчии нуучча дуобатыгар сылын аайы көмүскүүр. Коллектив общественнай үлэтиттэн туора турбат, барыгыгар кытта. Убаастыыр коллегабыгыар кытаанах доруобуйаны, дьон доруобуйатын туһугар түүннэри-күннэри кыһаллар түбүктэах үлэтигэр ситиһиини, дьиэ кэргэнигэр нуо-хаҥ олоҕу баҕарабыт.

Александра СЕДАЛИЩЕВА,
инфекционнай отделение сэбиэдиссэйэ.
Хаартыскаҕа: М.С.Лебедева.

Үөрэх-иитии

ОҔОНУ ГРАЖДАНИН БЫҺЫЫТЫНАН ИИТИИ

Ахсыныы 10 күнүгэр холбоһуоҕах нация ыллыыт "Оҕо бырааабын туһунан" конвенциэтэ 60 сылын туолар. Аан дойду 174 дойдута оҕо бырааабын туһунан конвенцияҕа кыттыһан, бу дьаһалы сокуон быһыытынан билиннэр. Бу күн республика үрдүнэн бары үөрэх тэриллэлэригэр "Бырааб уруоктара" ыытыллыахтара.

Биһиги улууспутугар бүгүннүгү күнүгэ 26 оскуола иннинээҥи саастаах оҕо тэриллэтэ, 27 оскуола, 3 эбии үөрэхтээһин тэриллэтэ оҕо сайдар усулуобуйатын тэрийиэгэ түспэ суоллаах, ураты хайысхалаах үлэлиир. Билигин балыскан сайдыы кэмигэр дойду үрдүнэн оҕону гражданин быһыытынан иитии кэм ирдэбилэ буолла. Гражданскай иитии диэн кэпсии олорор обществотыгар сыныанын, бырааабын биларо, сопко туһанара, кэпсии быһыытынан тус бэйэтин юрууттун кытта сибэстэхэ, ис туругун, уйулҕатын сайыннарара буолар. Гражданскай үөрэхтээбин биир улахан салаатынан бырааб уонна эбээһинэс туһунан билии буолар. Кэпсии быһыытынан иитиини, бырааабы билэриини таһынан эбээһинэйи өйдөтүү ураты улахан суолталаах. Оскуолаларга бу хайысханан үлэ республикаҕа ыытыллыыбыт үөрэнэччи гражданскай-правовой үөрөтүлүннүн Концепциятыгар тирэҕирэр "Саха республикатыгар оҕо тэриллэтигэр уонна оскуолаҕа гражданскай иитии" программаннан уонна пособиелаарыыннан үлэ барыаҕа.

Дьиэ кэргэн – общество төрүөт, оҕо сайдар, иитиллэр эйгэтэ. Хас биирдии оҕо дьиэ кэргэнигэ убаастабыллаахтык уонна харыстабыллаахтык иитиллэр бырааптаах. Төрөппүт оҕо олорор усулуобуйатын тэрийэр уонна кинини ебүтэлэрин, дьиэ кэргэн үлэстэрин, төрөөбүт тылын уонна культуратын ытыктыыр буола үөрэтэр эбээһинэстээх. Иитии таһынан государственнай уонна чаһынай бас билиигэ харыстабыллаахтык сыныаналаһыыны үөрэтиэхтээх. Оҕоҕо атын дьон бырааптарын, көҥүллэрин убаастааһыны, айыылаҕы, тыынар тыынньаахха харыстабыллаах сыныаны, туулуурдаах буолуулуу иитиэхтээхтэр. Хас биирдии оҕо кыра саастыгар тус бэйэтин, дьонун-сэргэтин, оскуолатын, дорҕоторун, төрөөбүт дойдутун туһугар тустах эбээһинэстээҕин чуолкайдык билэн, онуу халбаҥнаабакка тутуһар үөрүйэхтэнэн улаатыахтаах.

Ханнык да киһи бырааба сокуонунан арангаччыланарын, сокуон араараа үгүһүн, сокуону государство быыстара онгорорун уонна хоонтуруоллуурун өйдүөхтээх. Бары төрөппүттэр, үөрэхтээччилэр оҕо бырааабын көмүскэлигэр ханнык тэриллэри үлэлэһэллэрин, оҕо атаҕастанар, бырааһырдуохтээҕин билэрэ наада. Ол курдук, Саха Республикатын Президенин Указыныан 2003 сылтан оҕо бырааабын боломуочунайынан А.А.Соловьева ситэ илик оҕолор дьыалаларын уонна кинилэр бырааптарын көмүскүүр пуруоктарга солбуйаачы Д.Д.Пермякова, эпиэстэтэр секретарь – Н.С.Помисеева. Маны таһынан опека уонна попечительство отделын начальника М.П.Антипина тулаайах, төрөппүт көрүүтэ-иитиитэ суох хаалбыт оҕолор бэйэлэрин боломуочунайыныан үөрэх управлениетын начальникэ солбуйаачыта И.П.Любимова ананна. Улуус бары оскуолаларыгар оҕо бырааабын инспектордара бу үлэни салайаллар, 14 оскуолаҕа оҕо бырааабын инспектүмсүүлэр баалларр.

Хас биирдии оҕо бэйэтин иитиэнэн уонна үөрэтиэнэн дьарыктанар, доруобуйатын туругун харыстанар, айылаттан бэриллибит дьоҕурун сайдыаҥ кэргэнигэ, дорҕоторун ортотуттар уонна обществоҕа бэйэтин быһыытын-майгытын салайыныар уонна сиэр-майгы оттүнэн эпиэстинэйи сүгэр эбээһинэстээх. Онон төрөппүттэр, үөрэх тэриллэрэ, общественность биирдэ быыстаахтыгына үлэбит түмүктээх буоларыгар эрдэхпит.

И.Г.ВИНОКУРОВА,
улуустаабы үөрэх управлениетын иитэр үлэҕэ отделын начальника.

Гороскоп

2009 СЫЛ – ОҐУС СЫЛА

Тымныы тыыннаах кырыа кыһын, кылгас күннээх дьыбардаах кэм. Дьылбыт бу кэмигэр барыбытыгар ордук күүтүүлээх, туох эрэ дьиктини кэтэһиилээх САҺА ДЬЫЛ антаах, альтаах бырааһынныыга баара санаабытыгар саҥа күүһү саҕар, үөрүүнү үксэтэр.

САҺА СЫЛТАН ТУГУ КҮҮТЭБИТ?

Итэр 2009 сыл – Кытай гороскобуран ОҐУС сыла буолар. Саха аҕастыгар уонна Дьылҥа Хаан илистигэр бэриниҥ тангарата – Сатурн кэлэр сылы хонтуруолуун. Барыы өттүнэн ордук табыгастаах кэмнэн саайан бүтүүтэ буолуоҕа. Үлэҕа, дьиэ кэрэхтэтиҥ, тэрилбит дойдуга ордук сабыдыалааах дьыл үүнэр. Сыл бастаҥы ыйарыйар барыы эйгэҕэ сайдыы быстарбыт курдук санаа. Ол эрэн Оҕус тоҕо даҕаны түбүктэх үлэҕэ күлүктэттэр, дириҥ өйдөөх-санаалаах, саҥылаабытын тиһэҕэр тиэрдэр дьүкүөрүүнэн бистэриниҥ, сыл саҥата тоҕо да тыҥаһыныах буолар, бүтүүтүн диэки сымнаҕа, барыта орун оҥотар түһүөҕэ.

Үрүҥ хаҥаран ере порбокон ньіэ сэргэ кэмүс кэлиһиҥнэн тоҕор туруу үлэһит Оҕус сылыгар үтүө суобастаах үлэһит дьоҥҥо дьолсоҕу тосхойуо. Баар нарахаттары барытын тулуйан, чэчэки суолу көрдүү сүүрбөт, буоллаҕа сатаан үлэттэн куотуммат, дьүкүөрүнэхтик иньэн диэки хоруйан баре турар дьон кэлиэхтэрэ сүүйүүлэх тахсыахтара.

Аны туран, оҕус бэлэм үтүө орута – кэлэр дьыл кэргэниэр иэдэйбэтэхтэх, дурда-хаҥха буолар, тулхалыйбат тулаһыныгар, эркин курдук эрэлдэх. Онон-маҥан кэргэттэрэ улахан уларыйыыта суох уу нуурал олох күүгүлэр.

БЭЛЭҐИ ТАЛАРГА СҮБЭЛЭР

Хас бириҥ кэҥи Саҥа дьылҥа бэлэх ыларын собулуур. Лаглайбыт күөх харыйа аҥылар сытар кыраһыабайдык сууламмыт бэлэҕи ама кэм кэтэспит буолуоҕай? Хайа да бырааһынныктааҕар Саҥа дьылҥа дьиктини күүтэҕин, баҕа санаан туолуутар итэҕэйиҥ. Чугас дьоҥуттэн ньутары уммут бэлэххэттэн үөрүллэрэ тиһэлүөх дуоһуйуулуу аҕыларый? Оттон бэлэҕи талар бэйэтэ туспа үлэ. Элбэх бириэмэни, үбү-харчыны эрэйэр. Ол иҥэн бэлэҕи эрдэттэн, Саҥа дьыллаабы сүпсүлгэн үүнэ илиҥнэ быыаннаан бэлэмнииргэ ордук.

Оҕолор баҕарбыт бэлэхтэриҥ ыллахтарына ордук дьоллонуохтара. Онон эрдэттэн, ый иннитэн Тымныы Моруук оҕолоорго аалырыстаан туох бэлэх ыллыахтарын баҕаралларын суруйтарыҥ. Өскөтүн ол табыллыбатаҕына, бэйэҥит оҕо саныытын саныаҥ. Ордук туохха үөрэр эҥитиний? Ол эрэн эн оҕоҥ – эйэҥиттэн атын кэм кэнэта, онон кэтэһэрэ да атын буолуон сөп. Кытаатан күннэҕи туттары (тэтэрааты, уруучуканы) биэрэртэн туттунуҥ.

Таптыыр киһиҥэр таптальыҥ бэлиэтэ буолар бэлэҕи уулар ордук. Сибиэкэ дьэрбэтэ, сымнаҕас соннуур, ураты сувенир, хаартыска араамата... Бэлэх бэйэҥ илистиҥэн онгоһуллубут буоллаҕына, ордук иэстиҥ буолуо.

Коллеганарга бэлэҕи сэрэнэн биэриҥ, баҕар олох атыннык өйдүөхтэрэ. Салайаччыга бэлэҕи соруоҕун буолбакка, коллективынан биэрэр ордук. Үлэҕэ-хамнаска туһалаах маллар: уруучука, блокнот, ода. бу сырыыга ордук табыгастаах.

Саҥа дьылҥа ордук хамаҕатык кэлэр сыл бэлиэтэ – сувенир бэлэхтэр бараачылар. Онон олох туох даҕаны булбатахчытына, кэлэр сыл бэлиэтин – сувениры эбэтэр быгархай малы (брелок, чаҥы, иҥит-хомуос) ыллахчытына, сыыстарыахчыт суоҕа.

Саҥа дьылы үөрэ-көтө көрсүҥ!

САҺА ДЬЫЛЛААҐЫ БИТ-БИЛГЭ

1. Кэлэр сыл баайдык-тоттук аайарын туһугар быэх буолуохтаах.
2. Саҥа дьыл иннинээҕи күн таҥаһы суулар сатаммат – чугас дьиэнтэр алдьархай бүрүүкүөн сөп.
3. Саҥа дьыл иннинээҕи күн бөҕө-саҥа таҥаарар (быраҕар) көҥүллэммэт – дьолгун туора хаамыы болдьоҥ.
4. Тохсунньу 1 күнүтэр дьиэҕэ бастаҥы ыалдьытыыны эр киһи күүтэр.
5. Саҥа дьыл түүн быраанньыыктааҕы утах бүтэһик бакаалын иҥит киһини кэлэр сылҕа сиэтиҥ арыаллыа – кэлэр сылы маллыы иэстэх атаарыаҥ.
6. Саҥа дьылы күн харчыны тыс ыларга олох сатаммат.
7. Саҥа дьылы этиҥэн-охсуһан, ыраансоҥоҥон көрсөр табыллыбат: Саҥа дьылы хайдах көрсүөҥ – сылын оннук буолуо.

ТУГУ КЭТЭН САҺА ДЬЫЛЫ КӨРСӨБУТ?

Хас бириҥ кэҥи Саҥа дьылы саҥалыы, сонуннук көрсүөн баҕарар. Оттон ордук бэлэмнииллэр таҥас-сап, раанньыыкка аҕалы чаҕылхай өҥнөөрү хотуннаах диэн суобит: Саһархай, кэмүс (золотистый) өҥнөр баҺыыллыыллара кэрэхсэнэр. Ону сэргэ Саҥа дьыл үүнэр түүлүгэр сырдык халлаан күөх, сиреневай, пурпурнай өҥнөөх таҥаһы куттаммакка кэтиэххэ сөп. Өссө таҥаһы үрүҥ кэмүс киэргэллэр сиэрэн биэраллэрэ көҥүллэнэр.

Киэргэл айылҕа матыарыйаалыттан – мастан, үрүҥ, кыһыл комустан, тириттэн, түүттэн оҥоһуллубут буолуон сөп. Ол эрэҥи хас даҕаны көрүҥ киэргэли булкуйан кэтэр табыллыбат, чопчу биир көрүҥ киэргэлгэ тохтуохха наада.

ОСТУОЛҐА ТУГУ УУРУОХХА?

Оҕус – дьиэ кыыла буолар. Онон сылга биирдэ буолар улахан бырааһынныыны дьиэ кэргэнигэ көрсүҥ. Аны-үөлү эрдэттэн быланнаан астыахха наада. Бырааһынныыктааҕы остуолга үүнээйи астар биҥиэрэллэр: оҕуруот аһа, фрукта. Эт аһыыкка сэрэхтэхтик сыҥыаннаһыахха наада. Оҕус бэйэтин "аймахтарын" (ыскас этэ) аһыык оҥостоллоруон олох сөбүлүөҕэ. Курутпатган, оҕуруот аһыттан оҥоһуллубут бүлүүдэлэр элбэх буоллаллара ордук. Аны туран оҕуспут миннигэһи сүрэх баҕарарынан, курдаах кыайарынан сиэхэтин сөп.

Бырааһынныыктааҕы остуолу эмиэ саһархай өҥнөөх киэргэллэриниэн, мас иҥитиниэн, оҕус арааст тааһынан киэргэтиэххэ сөп.

Галина ПОЛУСКИНА. Матыарыйаал интернет ситиниттэн бэлэмнэнэ.

01 иҥитиннэрэр

УОТТАН СЭРЭҐИ УМНУМАН!

Саҥа дьылы балыстыыр күннэрбит чугаһаан иҥэллэр. Аҕыйах хонугунан хас ыал аайы, үҥүйаанныарга, оскуолаларга, тэриллэргэ харыйалар туруохтара.

Саҥа дьылы көрсөргө уоттан сэрэхтэх буолуулуу күүһүрдэр иннитэн Саха сирин уоттан харыстабылын управлениэтин анал дьаһала таҕыста. Ол курдук, хас бириҥ тэриллэ салайаччыта харыйаны туруоруоххутуннинэ Чурапчытааҕы уоттан быыһыыр этэрээттэн көҥүл ылыллыт булгуччулаах.

Тэриллэргэ салайар дуоһунастаах үлэһиттэр бырааһынныык күннэригэр дьуһуурустубаны олохтуулларга ирдэниллэр.

Хас сылын аайы рыынктара, чаһынай маҕазыннарга сертификата суох пиротехническай оҥоһуктар атыыланаллар. Киһи олорор, баһаар тахсыытыгар кутталлаах оҥоһуктары аҕылан атыылыыр дьон эйгэтигэр сиэтэ өйдөөбөттөрө көстөр. Атыылаһыахтыт иннинэ хаачыстыбаларын мэтириэлиир сертификаты ирдэн.

Дьиэлэриҥэр, тэриллэргэ, оскуолаларга, үҥүйаанныарга Саҥа дьыллааҕы бырааһынныыктары ыытарга маннык бырааблалары тутуһун:

– харыйаны түөрүннүөбэт гына бэрэбиэркэлиэ;

– харыйаны туруорбакка, онуоха харыйа эркинтэн биир миэтэрэттэн итэҕэйэ суох тэйиччи буолуохтаах;

– харыйа туруоруллубут дьиэтин тахсар аанынан ханнык да мэйиэйдэр суох буолуохтаахтар;

– харыйаны уотунан киэргэтиигэ түмэнэни туһаныы көҥүллэммэт;

– электрическэй лаампалары туһанар буоллахха, 12 вольтан үөһэ көҥүллэммит;

– харыйаны киэргэтиигэ маарыллыы, баатаны, кумааҕы гирлянданы туһаныы бобуллар;

– харыйа турар хоҥутар көбүөрдэр, дорожкалар, иторалар харыйаттан 2 миэтэрэ тэйиччи туруохтаахтар;

– бырааһынныык ыытыллар дьиэ уоту умулларыыга бастакынан туттуллар инвентарынан хайаан да хааччыллыахтаах.

Бырааһынныыктааҕы харыйаны туруоруута уоттан сэрэхтээх буолуута эпиэтинэһи сүгэччиэн тэриллэр – салайаччы, олорор дьиэҕэ – хаһаайын буолаллар.

Тэриллэ салайаччылара, Саҥа дьыллааҕы дьаһаллары ыытар дьиэлэр баһаарыынай туругун бэрэбиэркэлиэриниэн, баһаарыынай этэрээттэн көҥүл ыларын булгуччулаах.

ЛКЖИРКОВА,
Чурапчытааҕы уоттан быыһыыр этэрээт инженера.

К вниманию жителей Чурапчинского улуса!

В Чурапчинском улусе по инициативе Якутского регионального отделения Всероссийской политической партии "ЕДИНАЯ РОССИЯ" открылись общественные приемные для граждан и представителей организаций и учреждений по следующим адресам:

1. с.Чурапча, ул. Ленина 41, каб. 3. Тел. 41-535.
Часы приема: с 10 ч. до 17 ч. Обед 13 ч.-14ч. День недели - четверг.
Прием ведет Председатель Районного Совета МО "Чурапчинский улус (район)", член политсовета Чурапчинского местного отделения ЯРО ВПП "ЕДИНАЯ РОССИЯ" Гуляев Василий Васильевич.

2. с.Чурапча, ул. Ленина 30 а, каб. заместителя Главы администрации МО "Чурапчинский наслег", тел. 42-130.
Часы приема: с 10 ч. до 17ч. Обед 13ч. - 14ч. день недели четверг.
Прием ведет заместитель Главы администрации МО "Чурапчинский наслег", руководитель исполкома Чурапчинского местного отделения ЯРО ВПП "ЕДИНАЯ РОССИЯ" Сарыдаев Степан Анатольевич.

3. с.Чурапча, ул. Спортивная 2, учебно - лабораторный корпус ФГОУ ВПО "Чурапчинский государственный институт физической культуры и спорта" Тел. 43 - 200.
Часы приема: с 10 ч. до 17ч. Обед 13ч. - 14ч. день недели четверг.
Прием ведет секретарь политсовета Чурапчинского местного отделения ЯРО ВПП "ЕДИНАЯ РОССИЯ", ректор ФГОУ ВПО ЧГИФКиС Готовцев Иннокентий Иннокентьевич.

Чурапчинское местное отделение ЯРО ВПП "ЕДИНАЯ РОССИЯ".

ЭҺЭРДЭЛИИБИТ!

Күндүтүк саньыр эдэмийбитин, эбэбитин, Одьулуннаабы "Күннэн" үөйүаанна 35 сыл устата эбэ иитиитигэр энкилэ суох үлэлээбит үлэ ветераныын ***Евдокия Николаевна САВВИНАНЫ*** *үбүлүөйдээх күнүгүнан эҕэрдэлиибит!*

Кытаанах дорообуйаны, бийиги үтүө суҕэйиэн, амарах сыҥаатыынан арыаллыы сылдьарга баҕарабыт.

Эҕэрдэни кытта биргэ төрөөбүт балыстарыҥ Надежда, Нырыгыйаана, быраастарыҥ Семен, Илья дыяҥ кэргэттэрэ.

* * *

Күнду кэргэммин, иҕэбитин, "Маарыкчаан" ПО бухгаалтерыҥ ***Татьяна Иннокентьевна КАРПОВАНЫ*** *үбүлүөйүгүнэн итиитик, истинник эҕэрдэлиибит! Алмаас таастыы кытаанах дорообуйалан, үлэҕэр ситиһиилэр кэлэ турдуннар, үөрүү үөтэлэн, дьол доҕордон.*

Эҕэрдэни кытта кэргэнин Сэмэн, уолуҥ Петя.

* * *

Убаастыыр учуупалбытын ***Парасковья Семеновна ЕВГРАФОВАНЫ*** *үйэ анардаах үбүлүөйүнэн эҕэрдэлиибит!*

Бийигини күннэтэ иитэн-үөрэтэн, кэрэҕэ, сырдыкка үөйүарыҥ, аҕаабат кыһамныыҥ иҥин ис сүрэхпититтэн махтанабыт. Күнду кэлибитигэр кытаанах дорообуйаны, үлэҕэр өссө үрдүк ситиһиилэри, дьиэ кэргэнигэр дьоллу-соргуну, үйэгуну-бэйиэни баҕарабыт.

Эҕэрдэни кытта салайар 11 "а" кылааһын уруккуттан, төрөппүттэрэ.

* * *

Таптыыр кэргэммин, аҕабытын, эҕэбитин, Российскай Федерация үөрэҕирэлитин уонна физическэй культураҕа туйгунун, Саха Республикатын чэпчэки атлетикаҕа спордун маастарын, нууччалыы дуоктаатыгар маастарга кандидаты, Чурапчытаабы физкультура уонна спорт институтун тренер-преподавателин ***Егор Константинович АБРАМОВЫ*** *60 сааскын туолбут үбүлүөйүгүнэн ис сүрэхпититтэн эҕэрдэлиибит!*

Эн үлэҕэр, спорка үрдүк ситиһиилэриҥэн кизэ туттобыт. Бийиэхэ аҕалыы амарах сыҥаныҥ, таптаныҥ, кыһамныыҥ иҥин махтанабыт.

Күнду кэлибитигэр чэгиэн дорообуйаны, үйэ дьоллоох олоҕу, үлэҕэр өссө үрдүк ситиһиилэри баҕарабыт.

Эҕэрдэни кытта кэргэнин, оҕолорун, кутталын, сиэнин.

ҮТҮӨ САНАА АКЦИЯТЫГАР ЫҢЫРАБЫТ!

Чурапчы улууһугар олорор бэйэ дойдулаах-тарбыгын бу дьыл ахсаанын 10-14 күннэригэр 1968 сыллаахха тутуллубут Хоптоҕотооҕу "Үрдэл" Сыныаллаг кинин дьиэтин саҥардыыга аналар "Үтүө саная" акциятыгар ыҥырабыт.

Акция программата:

Ахсынньы 10 күнэ.

"Аастыйбыт баттахтаах айар талааннар". Сценаҕа ветераннарын концерта.

Саҕаланар: киэһэ 7 ч.

Киирии билиэт сыната: 100 солк.

Ахсынньы 11 күнэ.

Чурапчытаабы П.М.Решетников аатынан Чурапчытаабы, Дириҥнээҥи народнай театрдар киэһэлэрэ.

Саҕаланар: киэһэ 7 ч.

Билиэт сыната: 100солк.

Оскуола оҕолорутар "Радость" сыныаллаг киэһэтэ.

Билиэт: 30 солк.

Ахсынньы 12 күнэ.

Дириҥнээҥи народнай хор, Чыаппараатаабы эр дьон народнай хорун концертара.

Саҕаланар: киэһэ 7 ч.

Билиэт: 100 солк.

Ностальжи. "Кому за 30" сыныаллаг киэһэтэ.

Билиэт: 50 солк.

Ахсынньы 13 күнэ.

Хоптоҕор кэһиилэгин общественнай түмсүүлэрин айар киэһэлэрэ.

Саҕаланар: киэһэ 7 ч.

Билиэт: 100 солк.

Ыччат сыныаллага. Уоттаах-куустээх дискотека.

Билиэт: 50 солк.

Ахсынньы 14 күнэ.

Культура үлэһиттэрин концерта.

Саҕаланар: 7 ч.

Билиэт: 100 солк.

"Тэтимнээх музыка алыбар уйдаран" сыныаллаг киэһэтэ.

Билиэт: 50 солк.

Эйигиэн күүтэллэр истиг, ыһырэх көрсүһүүлэр, саная атастаһыылара.

КЭЛИҢ, СЫЛДЬЫҢ, ЫАЛДЬЫТТААН! ДУОҺУЙА СЫННЬАНЫҢ, ААСПЫТЫ АХТЫҺЫҢ!

"Хоптоҕо кэһиилэгэ" МТ дьаһалтата.
Хоптоҕотооҕу "Үрдэл" Сыныаллаг кинин.

МАХТАНАБЫТ

Кытаанах кэпилизэин алахтааҕа, таптыыбыт аҕабыт Спиридон Иванович Собакин 2007 сыл алтынньы 20 күнүгэр үлэлии-хамсыы сылдьан эмиэх аҥхан түҥэн, өйүн суппэбитэ. Онан тутта Чурапчы кинин бальныатын терапевтическай отделениетыгар киллэрбиппит. Быраастар анаан ылан, көрөн баран төбөтүгэр тымыр быстыбытын быһаарбыттара. Аҕабыт бу отделениеҕа өр сытан эмтэммита. Онтон Дьокуускайга киллэриллэн, эмиэ үйэн эмтэнигин аастыта. Тахсыннык ыйга операциламмыта. Билиэн тыраа сылдьар, кэпсэтэр, быдаҕастар, мууспас киллэрэр, хас эмэ сылааҕынан өйдүүр, билэр буолла.

Аҕабыт бийиги артабутугар сылдьарыттан чугас дьоно, аймахтара үөрэбит. Спиридон Иванович ыарахан ыарыытын өрүттэригэр ой-санаа, материальнай өттүнэн күүскэ буолбут биир дойдулаахтарбытыгар — Кытаанах участковай бальныатын бырааһыгар С.И.Бисмонтова, үлэлээбит бальныатын коллективыгар, нэһилиэктит дьаһалтатын үлэһиттэригэр, чуолаан Л.Н.Лугиноваҕа. Е.П.Скрябинаҕа, ветеранар сэбиэттэрин председателлэригэр С.Н.Соракоумоваҕа, убайбытыгар В.В.Собакинна, сонсольныыгар Т.Г.Потоповаҕа, эдэйбит күрдүк саныыр кинибитигэр Р.В.Дьячковскаяҕа уонна икки аттыттан биргэ төрөөбүттэрбитигэр, улыс кимигэр дьиэтин туран бэлэмнэтэ быраастыыгар В.В.Дьячковскайга, кийиитибитигэр Вера Владимировнаҕа, иҕэбитигэр, Герой-Иҥэ Е.С.Новгородоваҕа мунура суох махтаныыбыт тиэрдэбит.

Махтанабыт Чурапчы улууһун кинин бальныатын коллективыгар, бухгаалтерыыгар, профсоюзугар, терапевтическай отделение бары үлэһиттэригэр, чуолаан сиэстэрэ Л.А.Лыткинаҕа, быраастар Г.Э.Кузьминна, Н.Н.Иустиноваҕа, П.С.Даниловаҕа, М.А.Поповаҕа, А.К.Поповаҕа, механик М.Р.Митинаҕа, "Суҥал кэмэ" коллективыгар, В.А.Сотниковы дьиэ кэргэнигэр, барыларыгар.

Курдуттан дьоннуо-сэргэҕэ камалаһе, дьон махтаныы ыта турун. Дорообай, этэҥэ буолун, оҕолоругут, дьоннут эйэҕэс үтүөнү, кэрэни, үөрүүнү эрэ аҕалыннар диэн алгыстыын тиэрдэбит.

Кэрэнэ, оҕолоро, сиэнэ.

* * *

Оҕом, сиэним Макаров Леня 7 ыйдаах кулгаахынан истибэтин билбиппит. Москваҕа операция онгоҕулуннаҕына эрэ истэр буолар диэбиттэрэ. Ол ыарахан кэмэрбитигэр бийигини өйдөөн, Москваҕа бараарбытыгар комплексторт үлэлии тэриллэн — Чурапчытаабы ГХПК салайаччытыгар Новгородцын Андрей Тимофеевичка, тэриллэн барыы үлэһиттэригэр, Чурапчытаабы Сбербанк управляющайыгар Сидуева Анна Иннокентьевнаҕа, кини салайар коллективин барыы үлэһиттэригэр, биир дойдулаахтарбытыгар — Сыпан, Одьулун нэһилиэктэрин, Бэрэ, Уваахан Күөл, Туойа уулаастыларын алахтааччыларыгар, эҥэбит Макаров Алексей Петрович Сыланна биргэ үөрэммит тоҕоостоордорыгар уонна бэйэм иэдэс, сиэним хас эҥэтигэр, Одьулун нэһилиэгин 82 саастаах ыстык-мааны кырдьаҕыттыгар Барашкова Варвара Алексеевнаҕа, биргэ төрөөбүттэрбэр, Арыылаахха олорор оҕобут эҥэтигэр Анна Софроновна, эҥэтигэр Роман Васильевич Кожелпиноваҕа барыа махтал тыылларын этэбит.

Эйиэн камаҕутуттан оҕобут Москваҕа баран оперуоналонан истэр, бэйэтин саҥыыгар сөп түбэйэр тыыллары ылыллаан сатаан буолла. "Мама" диэн бастакы тылын сатаан, барыбытын алыс уҥуоргу. Кийиэхэ өрөгө дорообай, сатаан буоларыттан ураты дьол суоҕун кэрэтэ. Онон бийиги бу ыарахан ситиһиибитин, уруккутун камалеспут үтүө саныыллаах дьоммутум кытта үлэлэтэбит.

Баҕарабыт эйиэхэ, дьиэ кэргэттэригитигэр сиргэ баар барыы учуутун, дьолу, дорообуйаны, үлэҕитигэр ситиһиилэри. Оҕолоругут, сиэннэриигит кэрэ-кэлэ үөрдэ-кэлэ сырыыттыыр уонна кэлэн иҥэн саҥа дьиэлээ саныыллыт саныыллыт туалын, туруорумнуут сылаллыт ситиһиилээх буоллун диэн алгыстыын тиэрдэбит.

Эҕэлэ Макарова Анна Петровна,
иҕэлэ Макарова Викторина Алексеевна.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Всем плательщикам фиксированного платежа!

О стоимости страхового года на 2009 год.

В "Российской газете" № 256 от 30.10.2008 г. опубликовано Постановление Правительства Российской Федерации от 27 октября 2008 г. № 799 г. "О стоимости страхового года на 2009 год".

Размер фиксированного платежа, который устанавливается исходя из стоимости страхового года, ежегодно утверждаемой Правительством РФ, на2009 год составляет 7 274 рубля 40 копеек.

Из них две трети - 4 849,6 руб. должны быть перечислены на страховую часть (1 212,4 руб. в квартал) и одна треть - 2 424,8 руб. на накопительную часть трудовой пенсии (606,2 руб. в квартал).

В соответствии с Правилами, утвержденными Постановлением Правительства от 11.03.2003 г. № 148, фиксированный платеж должен быть уплачен до 31 декабря отчетного года.

Пенсионный фонд.

* * *

2002 сыллаах үүгүгэй туруктаах "Жигули" ВАЗ-2106 массыынаны чэпчэки сыанаҕа атыылыыбыт: **Билэр тел:** 23-691.

* * *

Эбиэс бурдугу куулун 250 солк. атыылыыбыт.
Билэр тел: 42-146, 43-079, 8914-292-64-01.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Продаю а/м "УАЗ" (микроавтобус) категории "В" 2004 г. в.
Тел: 41-568, МТС-287-09-11.

x x x

Ядрихинская Юлия Юрьевна аатыгар бэриллибит 888 №-дааҕы зачетнай книжка сүтүгүнэн, дьиэтэ суоҕунан аарыллар.

x x x

Чэпчэки сыанаҕа суурэр туруктаах 2002 сылга онгоҕуллубут "Жигули" (ВАЗ-2106) массыына атыылыыбыт.
Билэр тел: 23-691.

x x x

Ырыалар, уҥкуулар, композициилэр фонограммаларын кыыгас болдьох иҥиэгэр хаачыстыбалаахтык онгорон биэрэбин.
Билэр тел: 23-201.

Таптыыр кэргэнэ, аҕалара, эҥэлэрэ
РОМАНОВ Яков Георгиевич
ыарахан ыарыытын алахтан туораабыттыын кутуруннарын биллэриллэр.
— Кэргэниэр, "Алмазэрэсибаан" Чурапчытаабы эбии офиһын салайаччытыгар Филиппова Галина Ивановнаҕа, оҕолоругар, сиэнигэр "Эрпис" ХЭТ салаатыгар.

ПРОГРЕСС КПК КРЕДИТ
ПРИЕМ ЛИЧНЫХ СБЕРЕЖЕНИЙ
ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ ЗАЙМОВ
для пайщиков кооператива
Новогодняя Акция
на все виды вкладов
+ 10%
в подарок
Контактный телефон: 42-836

Редактор - директор: А.А. ЗАХАРОВ.
Редактор - директоры солбуйаччы, эпиэтэллэр секретарь, сурук отдела – Г.И. ПОЛУСКИНА.
Экономика, спорт, тыа хаһаайыстыбатын отдела – А.М. СЛЕПЦОВ.
Культура, политика, бырааб отдела – О.В. ЖИРКОВА.
Үөрэх, дорообуйа ҕарыстабылын отдела – А.М. АДАМОВА.
Ыччат, оҕо-аймах отдела – Н.Н. ГАВРИЛЬЕВА.
Верстальщик – Э.И. ХОМУС
Корректор – В.Н. ПЕТРОВА.
Бэчээттээччи – Ф.А.ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствата, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук государственнай учреждение. Массовай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһуу контуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ СР региональнай управлениетыгар 2003 с. бас ыйын 20 күнүгэр регистрацияламмыт нуомэра – ПИ №19-0423.

АДАРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358.
E-mail: Osanooloh@churap.sakha.ru

Саҥа олох

Автор суруттар этиилэр саҥа редакция позициятыгар маҥдыы сөп түбэйэр буоллахтарына. Суруккаа ыйыллар чахчылар кырдьыгастаахтыктарыгар эпиэтэллэр автор туһугар байта суох.

"Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук ГУ. Офсетнай бэчээт. Сакаанын №№ 164–165 Тираж 1689. 05.12.2008 с. бэчээккэ бэриллибит.
Хаһыат кадиэлэҕэ устэ: оттуоруннуукка, чэппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар. Индекс: 54907